

СТУДЕНТИ КУПУЮТЬ ОЦІНКИ НА АУКЦІОНІ, ОРГАНІЗОВАНОМУ ДЕКАНАТОМ

Про це розповів у редакції «Слова Просвіти» доцент кафедри «Фінанси і банківська справа» обліково-фінансового факультету ДонНУ Євген Анатолійович СИТНИК.

«Україна кримінальна» — це не газетна рубрика і не сенсаційний заголовок, а сумна правда сьогодення в умовах кучмономії. Правда, яку далеко не кожен здатен виявити, незважаючи на зрозумілий страх.

Розвиток кримінальної системи в Донецькому регіоні й наступне призначення пана Януковича на посаду Прем'єра уряду України викликали зрозуміле занепокоєння не лише рік тому і не тільки в парламентських колах.

Про спекуляції в енергетичному секторі, про корупцію у вугільній і про зловживання в металургійній галузі Донецького регіону преса нагадує час від часу новими розкриттями, а влада — черговими репресіями проти журналістів.

А яка (і чия) влада в Донецьку, — весь світ побачив у телевізійних кадрах «зустрічі», підготовленої місцевою владою для лідера опозиційного руху Віктора Ющенка. А потім правоохоронні органи в цій вочевидь антиукраїнській акції не знайшли нічого протизаконного.

Після такої підтримки з боку офіційних кіл, уже ніщо не стримувало подальшого розвитку кримінальної системи, яка, все більше поширюючись, охопила, зокрема, й освіту. Спочатку закрили українську школу в Донецьку, потім у досить оригінальний спосіб взялися за університети.

Як розповів нашій редакції Євген Ситник, на початку грудня 2003 року заступник декана обліково-фінансового факультету Донецького Національного університету доцент Хорошева обійшла викладачів із пропозицією «виділити» по кілька екзаменаційних оцінок для їх винесення на аукціонний продаж (!).

«Пропозиція» (з очевидним вказівним підтекстом на обов'язковість виконання) була сприйнята неоднозначно, не без тихого обурення. У кожному разі, значна частина викладачів зреагувала на організаційну активність деканату в сфері сумнівної комерційної ініціативи не без гумору, вважаючи це невдалим жартом.

Тим не менше, вказівку було виконано — оцінки внесено до відповідних спеціально надрукованих карток (лотів) і відповідним чином оформлено підписами пані Хорошевої і декана факультету Петра Володимировича Єгоров. Отже, факт винесення екзаменаційних оцінок студентів на аукціон у формі лотів у державній навчальній установі набув офіційного державного статусу, як і сам аукціон.

Проте ще залишалася надія, що цю акцію, яка дуже нагадувала кримінальну, все-таки буде відмінено. Бо перше, що прихо-

дить у голову: це ж який сором — продавати оцінки за ще не здані іспити!

Але, мабуть, у організаторів цієї акції сором не входив до числа важливих чинників, бо, як нам розповів доцент Євген Ситник, 22 грудня 2003 року в актовому залі на другому поверсі головного корпусу ДонНУ відбувся-таки аукціон.

А ось і оригінали — лот № 327 і лот № 328, — куплені на аукціоні студентами 4 курсу факультету УФФ, що їх нам надав пан Є. Ситник. Чітко видно підписи: декан П. В. Єгоров і заступник декана Є. Хорошева.

У день аукціону (на лоті читаємо: «Новогодний аукціон екзаменів 2003/2004 г.г.») продавалися справжні оцінки, що їх за останнім ударом молотка в присутності викладачів і близько двохсот студентів (вхід до зали, як розповів Є. Ситник, також був платний) оприлюднювали у вигляді вищезазначених карток.

Розмову з паном Є. Ситником я записав на магнітну стрічку, взяв також його письмові свідчення про цей унікальний захід, організований у стінах державного вищого навчального закладу, зателефонував до Донецька і записав розмову з деканом факультету П. В. Єгоровим.

На моє цілком зрозуміле запитання: «Чи справді було проведено аукціон екзаменаційних оцінок на Вашому факультеті?» — пан П. Єгоров спочатку кілька разів перепитав мене — хто я, що і звідки, а потім запропонував приїхати до Донецька. Я ввічливо пояснив, що навряд чи доцільно спеціально їхати через пів-України, щоб почути «так» або «ні».

На повторне прохання підтвердити або спростувати інформацію про аукціон, — «лоти якого лежать ось переді мною і на них ми бачимо Ваше прізвище — П. В. Єгоров», — пан Єгоров відповів: «Прієзжайте, ми с Вами поговорім!»

Утретє — така сама відповідь. Звичайно, мовою іншої держави.

А на моє наполегливе: «То Ви, Петре

Володимировичу, не спростовуєте цього факту?» — пан декан (він же й завідувач кафедри) попередив про закінчення розмови і додав: «Ізвиніте, я на роботі...» На що я відповів, що також займаюся цією справою за своїми обов'язками на роботі...

Натомість доцент цієї ж кафедри Євген Ситник у своїй рефлексії на ситуацію був цілком відвертим:

«Я оцінюю цей аукціон як вищу стадію розвитку корупції, її відкритий, нахабний, безкарний прояв. Далі — нема куди. Тут відгонить книгою Гіннеса. Те, що багато викладачів грішать у частині хабарів, — ні для кого не є секретом. Проте в даному випадку страшно інше — вперше це відбувається так відкрито, прилюдно, організовано самим деканатом.

До речі, куди деканат обліково-фінансового факультету витратить ці гроші, — невідомо.

У кожному разі, цей аукціон розбещує студентів, переконуючи їх, що все можна купити за гроші, що корупція в системі освіти набула офіційного статусу, що викладачі й знання нічого не варті, бо виставляють оцінку не за знання, а за купленим на аукціоні лотом. А крім того, зростає напруження у студентських групах, де чесний студент може отримати нижчу оцінку, ніж той, хто її викупив».

Отже, що ми маємо? Не може не погудитися з Є. Ситником, який вважає, що аукціон екзаменаційних оцінок у державному університеті — це чергова диверсія, спрямована проти української держави і злочин проти її міжнародних зобов'язань.

Євген ГОЛИБАРД

P.S. Під час зустрічі із заступником міністра освіти і науки Михайлом Степком, котрий у розгорнутому інтерв'ю навів дуже цікаві факти у сфері вищої освіти, ми поцікавилися його думкою стосовно аукціону екзаменаційних оцінок в ДонНУ: чи його проведено із санкції міністерства?

Відповідь Михайла Филимоновича була чіткою і різкою:

«Санкції на таку дурницю просто бути не може! Інакше нам треба написати заяву і піти звідси. (...) Це нонсенс, щоб продавати оцінки... Це — маразм (...) Я от прямо зараз зателефоную ректору і попрошу дати мені пояснення з цього приводу...»

І ми також вважаємо, що «аукціонна» справа кидає недобру тінь на певні позитивні результати освітньої галузі. Інтерв'ю пана Михайла Степка ми опублікуємо в одному з наступних чисел нашого тижневика.

Сьогодні в номері:

Сценарій
Антон
Бутейка

стор. 3

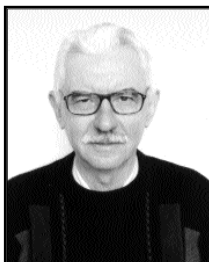
Військо
XXI століття

стор. 4

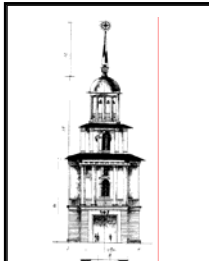
Московщи-
на і Пе-
реяслав

стор. 5

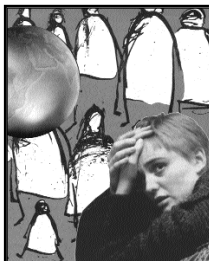
Відлуння
голодомору

стор. 6

Тарасова
церква

стор. 8—9

Глобаліза-
цію треба
розуміти

стор. 10

Святвечір
на Покутті

стор. 12—13

Стиль життя
Ольги
Сумської

стор. 15

Серед головних армійських подій минулого року варто виокремити, очевидно, нашу миротворчість в Іраку і призначення міністром оборони Євгена Марчука, одіозної серед силовиків і політиків фігури. Миротворчість принесла додаткові фінансові впливання у держбюджет, потепління у стосунках із Вашингтоном, участь наших підприємств у тендерах щодо “відбудови” Іраку, певний політичний капітал владі. Окрім того, 30 вересня 2003 року в Іраку внаслідок ДТП загинув командир екіпажу БРДМ старший сержант Юрій Койдан, 1 листопада “смертельно поранив себе” кулеметник бронетранспортера молодший сержант Сергій Сулов, а 16 листопада 2003 року наклав на себе руки (за офіційними джерелами) військовий перекладач капітан Олексій Бондаренко.

У свою чергу, указ від 25 червня 2003 року викликав сподівання, що авторитетний і амбітний экс-генерал КДБ, він же экс-голова СБУ, він же экс-прем’єр, наведе лад у “авгієвих стайнях”. Міністр оборони Євген Кирилович Марчук оголосив про відкритість збройних сил. Ця “відкритість” реалізувалася десятками публічних виступів міністра, де, між іншим, оприлюднено немало невтішних речей. Зокрема і те, що у 2003 році у ЗСУ загинуло 110 осіб (в 2002-му — 146, за останні 5 років — 735), 1032 військовослужбовців покалічено.

2003 рік через призму наших збройних сил запам’ятався в Артемівському, коли вибухнуло 3600 тонн боеприпасів. Євген Марчук тоді заявив, що потрібно утилізувати загалом мільйон вибухонебезпечних боеприпасів.

Так чи інакше, реформування збройних сил відбувається. За роки їх існування скорочено, даними прес-служби Міноборони, 514,5 тисячі військовослужбовців, виведено із бойового складу 4710 танків, 5120 артилерійських систем калібру 100 мм і більше, 1214 бойових літаків, 1272 стратегічні ядерні боеголовки міжконтинентальних балістичних ракет і 2,5 тисячі одиниць тактичної ядерної зброї. Добровільно-примусово позбулися ми також сотень бойових і допоміжних кораблів Чорноморського флоту.

Разом із тим, середній наліт на одного льотчика армійської авіації в 2003 році доведено до 54,02 години, у ВПС — до 59,5 години. Для порівняння: середній наліт у авіаторів ВПС у 2002 році складав 5 годин на рік, навіть у Передових силах оборони він становив 14 годин при запланованій нормі 90 годин. Але попри такий позитив, проблеми попередніх років у бойовій підготовці наших льотчиків залишаються. Без урахування польотів військово-транспортної авіації середній наліт є набагато нижчим. Чимало пілотів на своїх штатних машинах (СУ-27 та МІГ-29) протягом кількох (і навіть десяти) років узагалі не літали, обмежуючись тренажерами та легкими навчальними літаками. Сьогоднішні “успіхи” льотчиків мають дуже скромний вигляд у порівнянні з середньорічним нальотом розвинених країн: у США — 290 годин, у Великобританії — 230, у Німеччині — 150. Щоб зрозуміти наші реалії, достатньо сказати, що пальне на годину польоту СУ-27 коштує 5 тисяч гривень, а вартість самого літака приблизно дорівнює загальним витратам бюджету на придбання для ЗСУ новітнього озброєння та техніки за останні 11 років.

Перехід до професійної армії триває. Укомплектованість військовослужбовцями-контрактниками Об’єднаних сил швидкого реагування вже складає 39 %. Загалом у ЗСУ проходять службу за контрактом 41,3 тисячі рядових, матросів і старшин — 27 % від штатної чисельності солдатів і сержантів.

Наступним етапом миротворчості ЗСУ є відправлення 350 військовослужбовців у Ліберію. Основне завдання — перевезення персоналу місії, вантажів, повітряне спостереження і патрулювання, пошуково-рятувальні опе-

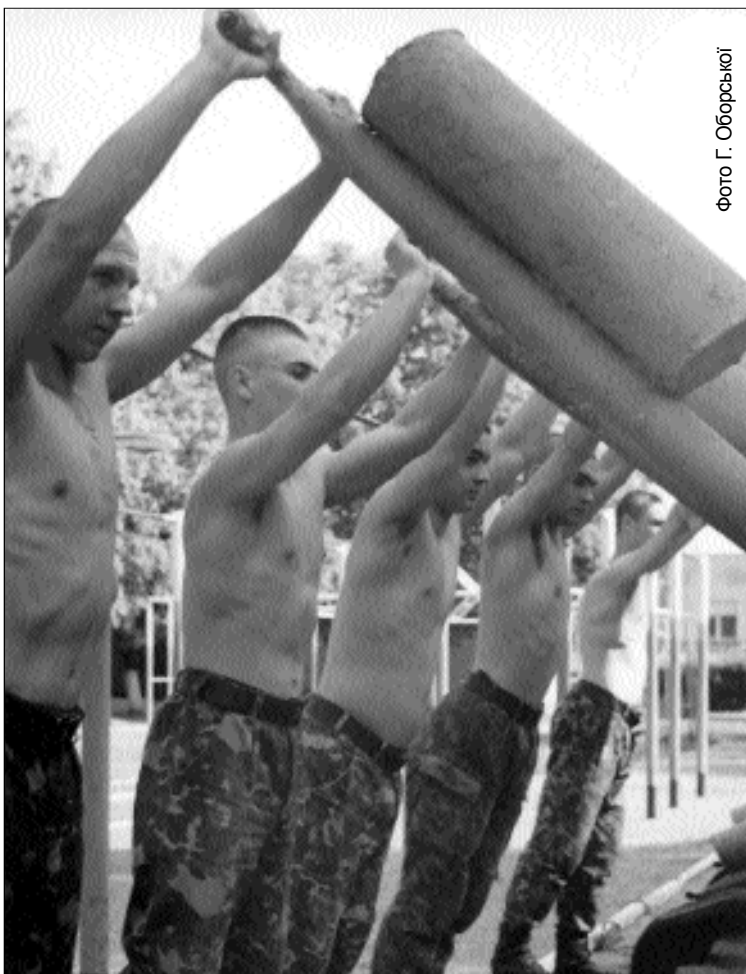

Фото Г. Оберської

ВІЙСЬКО ХХІ СТОЛІТТЯ

рації і “вогнева підтримка піхотних підрозділів місії ООН”. Фінансування — із бюджету, хоча Євген Марчук запевнив, що ООН компенсуватиме витрати, щомісячно виділяючи 1,5 млн. доларів. Загалом за миротворчість Україна, за словами міністра оборони, отримала вже 194 млн. доларів, зокрема в 2003 році від ООН — 54 млн. доларів.

Ще рік тому євроатлантичне товариство не рекомендувало Леонідові Кучмі брати участь у Празькому саміті НАТО в листопаді 2002 року і зустріло його там “образливо і непристойно” через колчужний і касетний скандали. Сьогодні, коли Україна стала союзницею США в Іраку, ситуація поліпшилася. Участь нашої делегації у 49-й сесії Парламентської Асамблеї НАТО 7—11 листопада 2003 року завершилася тим, що голова делегації Олег Зарубінський заявив про реальні шанси стати членом НАТО в 2007—2008 рр. Усе впирається у виконання празького плану дій із визначення стратегічних цілей України. Нас запевняють, що з 256 пунктів плану значну частину Україна вже виконала, але чинник президентських виборів, швидше за все, негативно відіб’ється на зближенні з НАТО. По суті, вже спостерігаємо цей негатив у міждержавних угодах президента Кучми про створення ЄЄП, про спільне з Росією використання Азовського моря, спостерігаємо парламентські події навколо “конституційної реформи”... Між іншим, у травні 2004 року має відбутися черговий, уже Стамбульський саміт НАТО, де стоятиме питання переходу на новий план дій щодо членства у цій структурі. Міністр оборони вже сьогодні зазначає, що неможливо не узгодити поглядів України й НАТО до Стамбульського саміту. У разі подібного втрачаємо ще два роки, за які НАТО виставить нові стандарти до кандидатів, заявив Євген Марчук. До речі, у ЗСУ сьогодні лише близько 20 підрозділів відповідають цим стандартам.

Загалом перспектива ЗСУ в планах реформування передбачає до 2015 року скоротити чисельність

склад армії на третину — із теперішніх 310 до 200 тисяч. Кількість офіцерів має зменшитися із 32 % чисельності ЗСУ до 20 %. На кінець 2006 року передбачається наявність 190 посад вищого офіцерського складу, зменшиться із 6,6 тисячі до 2,3 тисячі кількість посад полковників, а щомісячна зарплата контрактників у 2015 році має складати 500—700 доларів (сьогодні — 250—400 грн.). Таким чином, утримання запланованої на 2015 рік армії обходиться державі в 3,2—3,4 млрд. дол. (Оскільки бюджет-2004 на потреби ЗСУ передбачив 4,9 млрд. грн., 200-тисячна армія 2015 року має не надто оптимістичний вигляд).

З іншого боку, маємо світові тенденції ХХІ століття, які вимагають змін у розвитку оборонно-промислового комплексу, новітньої організації і засобів у військовій сфері. Адже відходять у минуле війни четвертого (Друга світова) і п’ятого (з ядерною зброєю) покоління. Загострюється, передусім, боротьба за ресурси, за ринки збуту продукції, за ринки праці тощо. Сьогодні неактуальна й небажана широкомасштабна воєнна агресія з окупацією всієї держави. У ХХІ столітті суб’єктами війни стають великі національні й транснаціональні корпорації. Війна — це вже не танки, артилерія, величезна морська й повітряна флотилія, це звичайна глобалізація економічної, культурного, мовного, інформаційного простору. Інтереси великого капіталу великих країн лобюються урядами, дипломатами, оперативними й цільовими втручаннями військових відомств. По-загальнобально й антиглобально сили змушені застосовувати різні види тероризму, так звані “асиметричні бойові дії”. Великі держави, у свою чергу, теж переходять на швидкі точкові воєнні удари, мета яких — захопити чи знищити важливий стратегічний об’єкт, ліквідувати вузли системного управління (країною, регіоном, підприємством) тощо. Для цього створюються спеціальні мобільні війська, які можуть “працювати” на ворожій території, запобігаючи масовим жертвам серед цивільного населення. Ство-

ФАКТИ

рення боездатних Передових сил оборони — перше завдання керівництва ЗСУ та держави.

Оскільки асиметричні бойові дії використовують, передусім, вразливість розвиненого урбанізованого суспільства, потрібно підсилити надійність і захист комунікацій та інших засобів управління армією, економікою... Варто створити альтернативний комунікаційний зв’язок (у Швейцарії є підрозділи голубинового зв’язку). Важливим є також наявність певних децентралізованих зон із автономним життєзабезпеченням, де б населення не постраждало від знищення інфраструктури. Війни шостого покоління ставлять оборонний пріоритет на людському факторі, тобто на формуванні особистостей, здатних приймати рішення за відсутності централізованого управління.

Поки що найоптимальнішим для ЗСУ є шлях у найпотужнішу військову силу, в НАТО, яка має понад 4,5 млн. осіб персоналу. Попри те, що 3 млн. осіб збройних сил НАТО припадає на Європу, а 1,5 млн. — на Сполучені Штати, зрозуміло, що провідну роль відіграють останні. Оскільки європейські інтереси від цього подекуди потерпають, НАТО поволі втрачає свої геополітичні позиції і довіру до себе з боку Європи. У не такій уже далекій перспективі Україна може долучитися до створення суто європейського оборонного союзу, необхід-

ЦИФРИ

БЮДЖЕТНІ РОМАНСИ

Фінансовим підсумком діяльності армійців у минулому році став брифінг новопризначеного (від 17 грудня 2003 року) заступника міністра оборони Валерія Мунтіяна.

Як відомо, бюджет-2003 на потреби Збройних Сил передбачав виділити 4406,7 млн. грн. Доволі прогресивно, якщо врахувати бюджет 2002 року із запланованими 3683,8 млн. грн. на армію. До того ж, Валерій Мунтіян заявив, що “вперше за всю історію, за 12 років існування Збройних Сил України, Кабінет Міністрів профінансував із загального фонду видатків на Міністерство оборони в обсязі 100 %”. З іншого боку, недофінансування на 22 грудня 2003 року складало 380,9 млн. грн. Це, за інформацією заступника міністра, в основному, кошти зі спеціального фонду. Тобто, йдеться про фонд, який наповнює саме Міністерство оборони за рахунок продажу “надлишкових” чи застарілих озброєнь, військової техніки, іншого майна збройних сил. “Основна причина недофінансування, — зазначив Валерій Мунтіян, — передусім, у тому, що “Нафтогаз України” не виконав своїх боргових зобов’язань перед міністерством”. Як стверджує пан Мун-

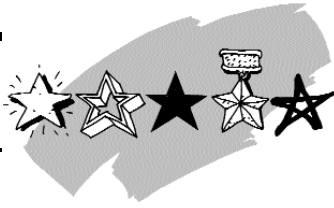
тіян, програма “Розвитку Збройних Сил України” недооцінювалася, тобто 54,1 % виконання.

Стосовно бюджету-2004, пан Мунтіян повідомив, що міністерство робило запит на реальні потреби Збройних Сил у 10,9 млрд. грн. Мінімально критична потреба, враховуючи економічні реалії держави, складала 6,4 млрд. грн. Натомість Закон України “Про Державний бюджет України на 2004 рік” затвердив видатки в обсязі 4924,9 млн. грн.

Пріоритетними програмами 2004 року стало будівництво житла для військовослужбовців (304,4 млн. грн. загального фонду, порівняно із минулорічними 285 млн. грн.), реформування Збройних Сил (269,7 млн. грн. порівняно із 60 млн. грн. 2003 року). Поволі поповзли вгору видатки на забезпечення бойової та оперативної підготовки (з 6,8 млн. грн. у 2003 р. — до 31,6 млн. грн. у 2004 р.), на відновлення боездатності озброєння і військової техніки (на 23 млн. грн.). Особливо актуально називається програма утилізації небезпечних і непридатних до використання боеприпасів. Якщо в 2003 році на це передбачалося 3,8 млн. грн., то цього року — 20 млн. грн. Хоча проблему ці кошти практично не вирішать, адже першочергово треба утилізувати 225 тисяч тонн вибухонебезпечених боеприпасів, що обійдеться бюджету приблизно в 742 млн. грн., підсумував Валерій Мунтіян.

Серед негативних чинників економічної діяльності ЗСУ в 2003 році — розпорощення ресурсів на будівництво житла, заборгованість перед військовими (зокрема за “речове майно” — близько 614 млн. грн.), невиконання контрактів із міністерством комерційними структурами (тільки фірма “Консоль” заборгувала 10 млн. грн.), повільна ліквідація диспропорцій у пенсіях військовослужбовців, задоволені судові позови приватних суб’єктів до Міністерства на суму 92 млн. грн.

Матеріали підготував
Олександр СОЛОНЕЦЬ

Парадоксальним чином в історичній науці й суспільній свідомості найвищого рівня оцінка “прогресивності” Переяславської ради набула в період позрілого торжества в СРСР марксистської ідеології.

Під марксистським оглядом розвиток України — це, насамперед, історія боротьби класів у всіх сферах суспільного життя. Що ж сталося після 1654 року? У Козацькій державі Хмельницького феодалні стосунки були де-факто і де-юре значно більш м’якими, ніж у Речі Посполитій. Ба більше: у першій половині XVII століття частка особисто залежних від феодалів селян серед сільського населення не перевищувала чверті. Натомість після Переяслава на Гетьманщині почався процес оформлення — за російським взірцем — кріпацтва, яке, власне, швидше, було не європейськими стосунками особистої залежності, а азійськими стосунками рабської залежності. Крім того, сили феодалів значно посилилися; адже в їхньому розпорядженні був могутній державний механізм, значно потужніший, порівняно з тим, що його мала Річ Посполита; об’єднані сили феодалів двох країн одержали чудову можливість оперативного, як на той час, концентрувати й перекидати військові сили для придушення будь-яких класових виступів. Отже, Переяславський акт посилював царський режим, військові й фінансові можливості влади, її здатність гнобити трудящих.

Що стосується політичної та юридичної надбудови, тут ситуація ще виразніша. Тогочасна Річ Посполита була своєрідною шляхетською республікою, де діяли певні юридичні гарантії життя верхніх станів суспільства, включно з городянами (Магдебурзьке право). У Московській державі Земський собор, котрий ухвалив узяти під царську руку Козацьку державу, був одним із останніх. Далі утвердилось самодержавство, котре своїм крайнім деспотизмом істотно відрізнялося від європейського абсолютизму і, як довів сучасний російський історик О. Янов, стало кроком назад у розвитку Російської держави. У Московській державі навіть бояри писалися царевими холопами, тоді як у Речі Посполитій виборний король був тільки першим з-поміж шляхти. Під оглядом розвитку продуктивних сил і виробничих стосунків у цей час Україна характеризувалася значно більшим рівнем розвитку товарно-грошових стосунків, аніж Московія. В Україні був наявний практично відсутній у “материковій” Росії (крім Дону, Тереку, Яїку і, звичайно, Помор’я та Сибіру — “нематерикових”, некорінних складових Московської держави) потужний елемент вільного селянства (козаки-реєстровці), розселені здебільшого на хуторах (про-

образ фермерських господарств). І ці люди займалися товарним виробництвом, так само, як і фільварки, — зростав експорт зерна через Гданськ та Кенігсберг до Європи.

Для Німеччини першої половини XIX століття, на думку Маркса та Енгельса, одним із головних гальм розвитку була відсутність загальнонаціонального ринку внаслідок численних державних кордонів і митних бар’єрів. Після Переяслава Україна виявляється поділеною між Московією та Річчю Посполитою (а фрагментами — і Туреччиною), отож формування всеукраїнського ринку було просто унеможливлене до початку 90-х років (оскільки за часів СРСР ринку, за визначенням, бути не могло). Отож, знов-таки, і з цього боку Переяславська рада під марксистським оглядом мусить бути оцінена вкрай негативно.

І от що цікаво: до сере-

ликих братніх слов’янських народів — російського та українського”. Тут від марксизму не залишилося нічого; навпаки, якщо підставити на місце “слов’янських” термін “арійські”, а замість росіян та українців назвати, скажімо, німців та англійців, то подібні вислови цілком органічними були б, скажімо, у вустах Геббельса в разі окупації 1940 року Британських островів нацистами.

На загал, із класичного марксистського погляду, приєднання до царської Росії (у марксистських термінах — відсталій деспотичній, на кшталт азійських деспотій) відкинуло Україну в її поступі. Отож, виходить, що номінальні послідовники Маркса в СРСР і теперішні комуністи України і Росії, обстоюючи позитивне значення Переяславської ради, тим самим категорично заперечують сам факт існування України як країни й українського наро-

документом того часу, який визначає статус України як держави, під цим оглядом є Гадяцький трактат. І знов-таки, загальна оцінка Переяслава під оглядом української правої ідеології — властиво негативна.

Якщо ж ми звернемося до ліберально-гуманістичного підходу, для якого в центрі уваги — права особистості, прогрес громадянських і соціальних свобод, то тут наслідки Переяславської ради й угоди з Московією, можливо, здаються найкатастрофічнішими. Адже на тридцять років (аж до часів гетьманування Івана Мазепи) Україна перетворилася на поле збройних змагань без жодних правил, наслідком яких стало спустошення краю та загальна зневага до моралі та права. А на додачу — і на Правобережжі, й на Лівобережжі, навіть після Руїни, очевидним став регрес загального рівня тих прав і вольностей, за збереження

основи якого, як писав визначний поет і мислитель Євген Маланюк, страх і підсвідоме відчуття власної неповноцінності, поєднане з любов’ю до українських пісень і сала. “Малоросійство — це не політика і навіть не тактика, лише завжди апріорна і тотальна капітуляція, — писав Євген Маланюк. — Капітуляція ще перед боєм”.

Власне, феномен малоросійства цілком вписується в те, що сьогодні є предметом розгляду такої галузі сучасної гуманітарної науки, як “постколоніальні студії”. Один із результатів колоніальної практики, згідно із цими дослідженнями, полягає в тому, що колоніалісти накидають тубільцям суму негативних стереотипів, які стають автостереотипами; тубільці самі починають вважати себе тупими, недолугими, людьми другого ґатунку, нездатними до самостійного національно-культурного і державного

дації політичної нації, до яких входили бояри, вище духовенство, вище чиновництво, виборні представники від регіонального дворянства та заможних городян. Так само після цього відбувається церковний розкол, унаслідок якого Церква де-факто (а за Петра I — і де-юре) стає ідеологічним органом держави. Значно посилюється кріпосне гноблення, а товарно-грошові стосунки знову (як і за Івана Лютюго) відступають на задній план перед силою позаекономічного примусу й експлуатації. Збройна конфронтація з Європою (якої перед тим Московщина кілька десятиліть поспіль намагалася уникнути) стає правилом кремлівської політики. І тут не повинні вводити в оману спроби запозичення Московією європейських технологій, що стали постійними саме після Переяслава: йшлося про технології військові, промислові, наукові, але не (в жодному разі!) про громадсько-політичні. Власне, Переяславська рада й Березневі статті 1654 року стали таким собі тестом на здатність Московщини до європейського типу політичних стосунків; проте спокуса тактичних вигод виявилася більшою за перспективу просування країни до тодішніх норм правової держави. Саме після Переяслава Московська держава починає набувати вигляду такої колоніальної імперії, яка несе не тільки певний прогрес підкореним народам, що перебувають на нижчих щаблях суспільно-історичного розвитку, але все більше виступає реакційною силою всеєвропейського масштабу, яка нищить економіку, культуру й політико-правові традиції більш розвинених народів — разом із носіями цих традицій.

Іншими словами, без Переяслава та загарбання України Росія мала б значно більші шанси стати “нормальною” розвинутою національною державою; захоплення ж України у минулому і спроби такого захоплення зараз продукують у Московщині імперські інтенції, реалізація яких завжди дорого коштує не тільки сусіднім народам, а й самим росіянам. Проте “Переяславський синдром” продовжує негативно впливати на сучасну Російську Федерацію. Усіх найдрібніших політиків України, котрі засвідчували “вірність духу Переяслава”, приймали на високому рівні у Кремлі вже за Єльцина з його демократичною риторикою. В останні ж роки пропаганда цього “духу”, прихована і відверта, в тому числі й фінансована спецфондами російського уряду, тільки посилюється — як у самій Російській Федерації, так і в Україні.

На загал, як і раніше, головне слово в тому, щоб поставити крапку на “міфі Переяслава”, залишається за елітою. Політичною, інтелектуальною, церковною. На жаль, ця еліта в Україні сама значною мірою залишається бранкою советського міфу про Переяслав і стоїть на типово малоросійських позиціях.

• **Сергій ГРАБОВСЬКИЙ**, заступник головного редактора журналу “Сучасність”

КОГО ПРИЧАРОВУЄ МІФ ПРО ПЕРЕЯСЛАВСЬКУ РАДУ, або з погляду якої ідеології Переяславська рада та її рішення можуть видатися прогресивними і корисними для України?

дини 1930-х у советській історіографії сам Хмельницький офіційно оцінювався як “зрадник і запеклий ворог повсталого українського селянства” внаслідок того, що відкрив шлях російським феодалам на українські терени, “сприяючи закріпленню колоніального панування Росії над Україною і кріпосного гноблення”, а Переяславський акт, відповідно, — як “союз українських феодалів з російськими, який, по суті, юридично оформив початок колоніального панування Росії над Україною і кріпацтва” (БСЭ, 1-е изд. — Т. 59, с.818—819). Після 1937 року з інспірації Сталіна стверджується поняття “меншого зла”, яким начебто був для України чи Грузії перехід під протекторат Росії порівняно із поглинанням “панською Польщею” чи “султанською Туреччиною” (так що академік Петро Толочко, який також дотримується подібного погляду, виступає вірним сталінцем). А з 1947 року, після постанови ЦК КП(б)У щодо “рецидивів буржуазного націоналізму” в українській історичній науці, вже говориться про приєднання України до Росії як безумовне благо для українського народу. З 1953 року, коли були ухвалені “Тези ЦК КПСС до 300-річчя возз’єднання України з Росією”, по-перше, стверджується сам термін “возз’єднання”, по-друге, Переяславська рада перетворилася відтоді на “закономірний результат усієї попередньої історії двох ве-

ду як окремишнього народу. А на додачу — вони заперечують і вчення Маркса, за яким приєднання більш розвинутої в розумінні базису й надбудови країни до істотно менш розвинутої є суспільним регресом.

Із погляду правої ідеології, тобто державницько-консервативної думки (йдеться про державництво, ґрунтоване на етнічному, лінгвокультурному чи територіальному патріотизмі), Переяславська рада, з одного боку, зафіксувала певний поступ у розвитку Козацької держави. Проте з іншого боку, оскільки вже 1655 року виявилось, що московський цар дозволяє собі нехтувати правами української політичної еліти (яка, власне, собою цю державу й уособлювала), то логічним у цій ситуації стало прагнення до розриву стосунків із Московією. Найдоконанішим міжнародним

і збільшення яких, власне, підіймалися на боротьбу повстанці. А головне — перспектива зростання обсягу цих прав і свобод на українських теренах, які були поділені між кількома державами та об’єктивно стали ареною змагань між ними, була поставлена під серйозний сумнів. Особливо, у межах Російської імперії, — державної конструкції, з погляду класичного лібералізму, несумісної з європейськими традиціями.

Отож, у кінцевому підсумку, доводиться дійти висновку, що позитивним феноменом Переяславська рада і все, що діялося після неї та внаслідок неї, видається тільки під кутом бачення вельми своєрідної ідеології, яка зросла на українських теренах (також вирішальною мірою внаслідок Переяслава) за останні 350—300 років. Ідеться про ідеологію малоросійства, в

життя; межею їхніх прагнень виступає автономія під патронатом метрополії.

А на додачу, якщо розібратися, то прихильники “старого” й “нового” Переяслава є найбільшими русофобами, хоча того не усвідомлюють. Адже саме після Переяславської ради Московщина, замість розвитку шляхом розбудови інституцій станової монархії з поступовою еволюцією в бік конституціоналізму, замість поетапної економічної, політичної та культурної інтеграції з Європою, замість розвитку товарно-грошових стосунків, стає зовсім на інший шлях — той, на який вона остаточно стала за часів Петра I. Якраз після “поплення Малай Руси” (як писав тогочасний російський літописець) у Московському царстві перестають скликатися Земські собори — органи представництва й консолі-

З технічних причин у ч. 1 (221) за 1—7 січня 2004 року автором статті “Міфи возз’єднання” замість **Юрія Мицика** помилково вказаний **Анатолій Кондратьєв**.

PR ЯК ПІАР

Як це не прикро, але, мабуть, нинішні керівники Української держави впевнені, що рядові українські громадяни досить спокійно (у кожному разі, без явного обурення) сприймають макарони, які влада досить регулярно вишає їм на вуха.

І тому не випадково, а цілком організовано, в один і той самий день — 30 грудня 2003 року — рішення Конституційного Суду України про законність висування Л. Кучми на посаду Президента України майбутнього (втретє!) було підкріплене акцією поздоровлення від імені Президента нинішнього — того самого Л. Кучми — у кожному поштову скриньку, тобто персонально мені. Щоб прочитав і усвідомив.

Що ж, прочитав. І усвідомив, що це поздоровлення виразно кульгає на відповідність між словом автора і тим, що насправді відбувається в нашій державі, за яку автор, згідно із Конституцією, несе відповідальність перед народом, тобто переді мною.

Бо як я усвідомив, за стереотипними, банальними словами “поздоровлення” проглядається іронія і глузування: “Дорогі мої співвітчизники! Любі земляки!”

“Дорогі” — це вірно. Бо кожен із нас, ось вже впродовж 10 років сплачує дорожку ціну за існування влади, яку народні депутати В. Ющенко, Ю. Тимошенко та багато інших називають не інакше, як кримінальною. Тому й оце “мої” — цілком належимо йому і залежимо від його адміністрації, котра підпорядкувала собі все: уряд, парламент, фінанси, економіку, дипломатію, соціальне забезпечення, освіту, засоби інформації, виборчу систему, міліцію і спецслужби.

“Любі земляки!” А чому ж би йому нас не любити, коли ми покійно терпимо всі знущання над нами? Тому подальше — “Від усього серця вітаю Вас з Новим роком і Святим Різдвом Христовим” — сприймається вже як відверте глузування; ще й тому, що факт Святого Народження Сина Божого для відкуплення гріхів на-

ших, відкриття нам Божої таємниці вічного життя людської душі та встановлення засад християнської моралі, вочевидь, залишилися для нинішнього головного адміністратора України за межею його життєвих інтенцій і практичної діяльності.

А тому і мрії цього підписанта суттєво відрізняються від наших: “Бажаю всім, для кого є рідними українська земля і українське небо, здійснення всіх найзаповітніших мрій”.

Та Боже ж мій, тут не може бути сумнівів! Адже нашою чи не найзаповітнішою, найголовнішою і найвідвертішою мрією є покласти край періоду кучмономії, який уже небезпечно затягнувся. І саме це є головним бажанням усіх, “для кого є

системі кадрів, приватизації, інформаційної політики, господарської діяльності, демографії, міграції, освіти, культури, книговидавництва, духовності й релігії тощо.

Погляньмо хоча б на концертну афішу в столиці України. Здавалося б, наші різдвяно-новорічні дні з їхнім тяжінням до родинного затишку, сімейного вогнища, до українських національних традицій мали б бути основою і важливим приводом для виступів українських артистів, музикантів, кращих національних колективів (професійних і аматорських), для демонстрації творчих здобутків вітчизняних митців.

Проте в адміністративній вертикалі України інші погляди на українську куль-

Державін, Вера Васильєва та інші — спектакль “Орніфль” (ціна квитків — 600, 420, 380, 280, 180, 120 грн., на гальорці — 80 грн.); Палац “Україна” — Філіпп Кіркоров (ціна квитків — від 80 до 250 грн.); Московський театр-студія О. Табакова — “На всякого мудреца довольно простоты”; Київський драматичний театр “Браво” — вистава для дітей “Из сказки в сказку” — современная музыкальная сказка о любимце всех детей Барби и ее приключениях...” (усі спектаклі січневого репертуару театру “Браво” — також російською мовою); Київський драматичний Театр на Подолі — “Любови старинные туманы”, “Дядя Ваня”; Київський театр “Візаві” — “Слу-

тури за рахунок впровадження російської попси і московських заробітчан на українських сценах уже не прикривається навіть уявним одягом.

І тому “любимицу всех детей — Барби” виставляють першочерговим персонажем на Новорічному святі українських дітей, а всеукраїнська тижнева відпустка дорослих стає засобом сприяння успіхові російських імпрез у столиці України.

Звичайно, це не може не радувати пана Путіна. Мабуть, і пан начальник України вважає, що “всім, для кого є рідними українська земля і українське небо”, саме в період відпочинку, коли українці, а особливо діти, які приїждять до столиці з усієї України, мають можливість при-

ві, Харкові, де нерядові громадяни-депутати забажали зустрітись зі своїми рядовими виборцями.

Дехто називає цих нерядових борців за правду донкіхотами, або наївними, які лізуть здуру на амбразуру. Здуру, бо рядові громадяни все одно за ними не полізуть. Так вважає влада. Рядовим потрібен футбол, пиво і стабільність у розумінні гаранта Конституції, який Конституцію вже згвалтував. Не сам, звичайно, а за допомогою в тому числі й комуністів. Вірні лєнінці-лєонідівці й цього разу не підвели — проголосували так, як треба начальнику.

Нічого дивного, бо так воно вже давно грається в їхньому спектаклі. Бо коли комуніст на трибуні (чи то на парламентській, чи, особливо, серед натовпу), тоді громовим і запальним комуністичним голосом він “клеїть позором” начальника, його оточення, вулицю Банкову (бідна вулиця) і т. п. Але зовсім інша справа, коли треба натиснути кнопки для голосування. Тут уже повний мир і стабільність. А потому вже й спокій до наступних клеймів із трибуни на публіку.

Але все-таки далеко комуністам до начальника, бо навіть вони не наважилися б отак: “Ми — нащадки Володимира Великого, Тараса Шевченка, Лесі Українки — будемо ту незалежну Україну, про яку мріяли, за яку боролися наші великі предки. (...)

Леонід Данилович Кучма (підпис)”.

Отак — просто і зі смаком. “Ми — (...) Леонід Данилович...”

Чи я вірно зрозумів, що коли вже Ми (тобто вони — Леонід Данилович) будуть “незалежну Україну, про яку мріяли, за яку боролися...”, то вони (Леонід Данилович) вже погоджуються визнати ОУН-УПА воюючою стороною проти німецько-фашистських і російсько-більшовицьких окупантів?

Якщо я помиляюся, то нехай шановні читачі мені пояснять. Прийму із вдячністю кожне зауваження. Бо для мене українська земля та українське небо також є рідним, і я для Леоніда Даниловича також є дорогим співвітчизником, котрий уважно прочитав (як він того й хотів) його до мене звернення.

• Євген ГОЛИБАРД

ВЕЛИКА НОВОРІЧНА ІНТРИГА

рідними українська земля” (на якій уже невідомо скільки залишилося українського після розпродажу наших багатств, майна і землі російським компаніям) і “українське небо” (не дуже нині обтяжене маршрутами літаків колишнього українського авіабудування).

Чи наші мрії співпадають із мріями поздоровувача, який стверджує, що “Наша спільна світла мрія — збереження миру, спокою і стабільності в Україні, підвищення добробуту держави і кожного її громадянина”? Мабуть, “світлі мрії” начальника держави і мрії рядового громадянина в сучасній Україні ніяк не можуть бути спільними. Хоча б тому, що рядовий українець може-таки мріяти, тоді як начальник над усіма рядовими і нерядовими має не лише мріяти, а й щось добре та очевидно позитивне для цих рядових зробити, організувати, впровадити.

Щоправда, начальник організував Адміністрацію Президента, про яку немає жодного слова у Конституції України, і його зусиллями вона стала потужною керівною пірамідою на вершині всіх гілок влади. Водночас пішов активний і багатоглибинний процес русифікації України в

туру, а особливо на те, що повинні слухати і на що повинні дивитися мешканці столиці. А звідси й репертуар (цитую безпосередньо з афіш, виставлених на майдані Незалежності):

Російський незалежний театр: прем’єра — “Мастер и Маргарита”; Комитет по культуре Правительства Москвы — спектакль “Великопленный мужчина”; Шоу “Настоящие черепашки”, сказка-мюзикл “Властелин лампы”; Театр льодових мініатюр — Програма Московського цирку на льоду; Театр русской драмы — п’ять новорічних спектаклів, у тому числі для дітей, російською мовою; Незалежний театральний проект “Москва — 2002” — “Девичник с антрактом”; Посольство Російської Федерації в Україні представляє в Палаці “Україна” концерт Людмили Зікиної за участю державного академічного народного ансамблю “Россия”; Московський театр клоунади народної артистки Росії Терези Дуровой — “Сон в новогоднюю ночь”; московські артисти Олександр Ширвиндт, Михайло

жебный роман”; Національний Палац “Україна” — Театр Данилка: “Верка Сердючка. Только жить”; та Валерія з програмою “Страна любви”. Виступи російських (переважно московських) артистів включено також у план концертів за тематичними абонеменами в Національній філармонії України: 3 січня, абонемент № 8, “Чарівна гітара” — Артем Дервояд (Москва); 16 січня, абонемент № 6, “Скрипкова музика” — Гайк Казізян (Москва); поряд — афіша київського театру “Ателье”: прем’єра — “Трехгрошовая опера” (рос. мовою); тут таки — Свободный театр: “Голый король”...

Як бачимо, наш король насправді голий. Політика усунення української куль-

ступити до Київської сцени, то краще наповнити їм цей час російським змістом. Мабуть, для того, щоб наступні “тузли” вже не так шокували українців.

Тим часом “світла мрія” пана начальника про його “спокій і стабільність” уже знайшла підтримку без усякої участі рядових громадян-виборців, які досі були записані в Конституції як “держелю влади в Україні”.

Водночас у нас з’явилися деякі нерядові громадяни, котрі “спокій і стабільність” розуміють не так, як того собі бажає пан начальник. А щоб і вони розуміли так, як вважає за слушне адміністратор, їм задемонстрували сучасні адміністративні можливості влади в Донецьку, Сумах, Льво-

РЕФЛЕКСІЇ

Звичний сценарій сучасного святкування Нового року — або в натовпі на Майдані з пляшкою, або вдома з найтками в компанії вірного друга телевізора. “Ящик” нині — чи не основний розважальник. Найкраще знає, як створити святковий настрій... Правда, до цього улюбленого багатьма винаходу цивілізації більше пасує назва “скринька Пандори” — відкриєш, а звідти як полетить купа мотлоху... Ось і нині враження від голубого екрана нагадувало нічний жах. Свято наближається, я вмикаю ТБ. Де я?! Невже якась лиха сила непомітно закинула мене кудись у дикі східні краї до Москви? Звинувачення щодо “пити треба менше” у даному випадку несправедливі, бо ж і в перші дні нового року, і на Різдво повторювалося те ж саме із дивовижною регулярністю.

“Голубіє огоньки” газовими конфорками горіли на всіх телеканалах та були схожими один на одного, мов клони. Знайдіть 10 відмінностей... Не вийде. Одні й ті ж самі обличчя, “фанерні” заяложені пісні, жарти “з бородою” на фоні безкінечних вибухів феєр-

Манюх О. Міхнушова

верків та хлопавок... Як завжди — багато галасу з нічого. У всіх артистів, здається, взагалі сталося розмноження особистості — як зайчики, вони перестрибували з одної передачі до іншої. Всюди — одіозна сімейка Пугачових (куди там до них нашої муляшній сімейці Гришенків). Пугачовий та Кіркорову взагалі вже час вручити

приз у номінації “телевізійне обличчя року” (за частотою появи на українських екранах). Радісні анонси на різних телеканалах захоплено рекламували свої святкові пропозиції — нафтаїнові “вогники” кількарічної давнини. І до того — ще й усю обойму “Старих пісень про головне”. Ностальгія — вічний двигун наших ЗМІ... А вза-

галі, телеменю формувалося за принципом: “нове — це добре, забуте старе”.

Нова телевізійна мода — мюзикли. “Старі казки про головне” для дорослих. Хто у ролях добрих і гарних героїв — здогадайтеся з трьох разів. Ті ж самі. Для екзотики запрошують деяких наших — на епізодичні ролі, які вони старанно грають російською. До речі, про наших. У всьому беручи приклад зі “старших”, виродили... черговий новорічний “Вогник” на 1-му Національному, який чомусь почали показувати задовго до півноті. Довго довелося клацати кнопками телевізора в марних спробах знайти щось українське. Нарешті, на 5-му каналі впіймали концерт “Океану Ельзи”. Щоправда, теж не першої свіжості, але й на тому спасибі. А так усі дні — лавина з “Пісень року”, концертів, творчих вечорів, фільмів, передач “рейтингового” російського виробництва. Найбільша ж “бомба” нашого телебачення — щоденний показ (тобто повтор) чемпіонату України зі стриптизу. Такий ось новорічний подарунок

чок, мабуть, “по заявкам трудящихся” від телевізійного Діда Мороза. Тепер, під час вихідних та шкільних канікул, це нарешті змогли передивитися всі...

А ось і Різдво. У телепрограмі, як у відомій рекламі, — “ніякої різниці”. Добре, що хоч на 1-му каналі вже традиційно — богослужіння з церков різних конфесій. На інших — як завжди інтернаціонально-союзні святкування. Хоча цього разу здивував “Інтер” — пізно вночі він продемонстрував різдвяний концерт за участю українських зірок, які співали наші пісні (народні та колядки). Та ні українській духовній музиці, ні вертепам не знайшлося місця на безкраїх просторах нашого ефіру. А нащо — туди ж багато реклами — рушія прогресу, не поставши. Краще їжте собі, люди, далі російський телевізійний фаст-фуд, ще й добряче напханий дурною рекламою. Чомусь пригадується прикмета — “як рік зустрінеш, таким він і буде”. Тож із новим вас російським роком!

• Катерина ТАРЧЕВСЬКА

ЗДОРОВ'Я ВЛАДИ

У прес-службі Адміністрації Президента невідома співрозмовниця сказала, що всю інформацію стосовно шефа, німецького пацієнта, надає тільки його прес-секретар Олена Громницька. Але вона у відпустці й “буде наступного тижня”. До її повернення громадяни, стурбовані станом здоров'я глави держави, можуть мучитися невіданням, — а що там із Президентом?

Тим паче, що підстави для хвилювання є. Л. Кучми минулого року був прооперований, у кадрах традиційного новорічного вітання українському народу мав не найкращий вигляд — був худішим і блідішим, ніж звичайно, одне слово, не справляв враження цілком здорової людини. Лаяв опозицію. Навіть кострубатий антураж минулорічного вітання з мовчазним президентським внуком на екрані й Л. Кучмою в “домашньому” іміджі сприймався краще. Як і свіжі поздоровлення Президента російського. В. Путін принаймні на Новий рік постав перед своїми громадянами президентом із людським обличчям — бажав щастя здоров'я, і ні слова про політику.

Його український колега зустрів 2004-ий у Баден-Бадені, в готельному комплексі “Бюлерхое”. Доба перебування в ньому, якщо вірити “Українській правді”, коштує майже півтори тисячі євро. Плюс витрати на лікувально-оздоровчі процедури, які коштують від кількох сотень до кількох тисяч євро. Плюс перебування делегації, що супроводжує Л. Кучму. Хто ж за все це платить?

У Державному управлінні справами начальник його фінансового

ХТО ПЛАТИТЬ ЗА БАДЕН-БАДЕН ДЛЯ ПРЕЗИДЕІ -

Президент уже третій тиждень перебуває у Баден-Бадені (Німеччина). Від чого він там лікується, скільки і кому коштує його поїздка — це майже державна таємниця.

управління Василь Дмитрук повідомив, що виділення коштів на оздоровлення Президента його установа не займається. Це компетенція Міністерства охорони здоров'я — “згідно з урядовою постановою”. Співрозмовник розповів, що на офіційні візити Президента за кордон бюджетом щороку передбачено 5 900 000 гривень.

У відділі міжнародних зв'язків Міністерства охорони здоров'я повідомили, що воно відряджає на лікування за кордон не тільки пер-

ших осіб держави, а й “простих громадян, і діток українських теж відправляємо”. Коли я спробувала з'ясувати, за скільки ж відправили Президента, почалися клопоти.

— Хто вам сказав, що цим займається МОЗ? — відреагувала на мою цікавість працівник прес-служби Ольга Руднева. — Назвіть прізвища цієї людини.

Прізвища я не назвала, і, ще трохи посперечавшись із п. Рудневою, почула від неї, що “у нас нема такої статті витрат”.

Хоча насправді така стаття мусить бути — про це свідчить постановка Кабміну від 8 грудня 1995-го “Про затвердження Положення про порядок направлення громадян на лікування за кордон”, підписана ще Павлом Лазаренком. Наш Президент, як не банально, теж громадянин України... У документі, зокрема, сказано: “Міністерству закордонних справ сприяти Міністерству охорони здоров'я в налагодженні контактів із медичними закладами зарубіжних країн, у яких лікуватимуться громадяни України, що хворіють.

Міністерству фінансів під час

відшкодування витрат, пов'язаних із направленням громадянина на лікування за кордон, за рахунок хворого та членів його сім'ї не провадиться. Якщо середньомісячний сукупний дохід сім'ї перевищує один неоподатковуваний мінімум, хворий чи його сім'я сплачують за лікування за кордоном 50 відсотків суми цього перевищення”.

У кого в кого, а в Президента середньомісячний сімейний дохід перевищує нещасні дві сотні неоподаткованого мінімуму. Хоча навіть на його статки тритижневе перебування у Баден-Бадені —

а. Чи

ило-

нина

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

тима

ПОЛІТИЧНИЙ РЕЖИМ ВАЖЛИВІШИЙ ВІД КОНСТИТУЦІЇ

— *З чого варто почати її утвердження?*

— Україна має нагальну потребу в реалістичній комплексній довгостроковій програмі розвитку. Досі держава не спромоглася створити програму, яка адекватно відбивала б її реальну сучасну роль на міжнародній арені й прагматичну перспективу — з урахуванням усіх можливостей та викликів, що породжуються глобалізацією. Усі попередні спроби мали суто виборчу спрямованість і не були реалістичними.

Така робота може бути здійснена саме зусиллями конструктивної опозиції. Вона має залучити кращі українські уми для праці на майбутнє. Було б дуже добре, якби все це було зроблено оперативно, щоб уже новий, демократичний, президент зміг задіяти ресурси для її реалізації, не чекаючи два роки нових парламентських виборів. Відповідно, конкретні творчі програми мали б зайняти відповідні посади в новому урядованні України.

— *Чому ж такий сценарій наразі не спрацює?*

— Значною мірою, “завдяки” безлічі позавчорашніх стереотипів, у тому числі внесених іззовні. Ми є об’єктом протидії між Заходом і Росією. Структури останньої мають набагато більший вплив. Він спрямований на підтримку певної філософії відносин. Наприклад, коли йдеться про інвестиції. Українські керівники “нічого сумняшеся” на весь голос декларують: не має значення, хто дасть гроші, тільки б підприємство запрацювало. Політики, які по-справжньому дбають про майбутнє свого народу в будь-якій країні, знають: те, звідки прийдуть інвестиції, має принципове значення. Якщо в економіку держави приходять інвестиції, які мають кримінальне походження, то вони й визначатимуть кримінальні тенденції у виробництві. Якщо ж це буде цивілізований західний капітал, то й на підприємствах, де він функціонуватиме, будуть формуватися сучасні суспільні відносини. Такі власники просто не можуть собі дозволити платити працівникам платню, меншу від прожиткового мінімуму. Бо це просто не вписується у філософію демократичного суспільства.

Ще одне: не хотів би жодним словом образити поважних в Україні людей, але не певен, що сьогоднішні українські лідери віком понад 50 років, які не пройшли життєвої західної практики, можуть бути провідниками оптимістичного майбутнього. Вони просто неспроможні кардинально змінити себе, а тим більше, суспільство. Основою життєвої філософії нової генерації лідерів має стати внутрішня переконаність у необхідності дотримуватися високих стандартів моралі, етики, верховенства права. А ми, тим часом, є свідками масових проявів неповаги до цих засад саме представників правлячої еліти.

— *Наприкінці 2003-го остання така протидія конституційну реформу.*

— Ще недавно Банкова проголошувала: укладемо конституційний договір — і все зміниться на краще. Уклали. І що змінилося? Було даремно витрачено час — півтора року колотнечі над

конституційним договором — але й після цього Кучмі бракувало повноважень. Не зникла потреба в новій Конституції. Така Конституція з’явилася, всі їй аплодували. Але чи зникли порушення прав людини в Україні? Чи почали жити за конституційними вимогами всі суб’єкти влади? Чи став жити за її вимогами сам гарант Конституції? Адже за діючим Основним Законом він не має тих повноважень, які він присвоїв. Наприклад, у перехідних положеннях чинної Конституції записано, що Президент має право видавати укази з економічних питань лише впродовж трьох років після прийняття Конституції — тобто лише до 28 червня 1999 року. Крапка. Після цієї дати такого конституційного права він не має.

АНТОН БУТЕЙКО: «ТІНЬОВИЙ УРЯД МАЄ ПРАЦЮВАТИ ВЖЕ СЬОГОДНІ»

Доля дипломата в Україні: шеф українських дипломатичних місій у США і в Румунії, після задекларованої незгоди з зовнішньоекономічним курсом своєї держави (ЄП) — відставка, сьогодні — в опозиції. Антон Бутейко є заступником голови Української Народної Партії. Вважає, що про серйозний поступ демократії в Україні можна буде говорити лише після того, “як головні політичні гравці сприймуть нову політичну філософію”.

А що бачимо насправді — зайве нагадувати.

Конституцію не потрібно змінювати, її треба лише виконувати. Я пишаюся тим, що належу до її співавторів. Нинішня Конституція не дозволяє жодного з численних зловживань влади. Зміни до Конституції без зміни режиму не принесуть в Україну демократії. Бо набагато важливішим навіть від конституційного документа є характер політичного режиму. Це ж підтверджує і практика США — у них і сьогодні працює конституція, якій виповнилося більше, ніж два віки. Сьогодні це — демократична держава, а в 50-ті роки минулого століття при тій же конституції американський народ пережив період маккартизму, коли людей жорстко переслідували за переконання, ламали долі багатьох творчих діячів світового рівня.

ПРЕЗИДЕНТ МАЙБУТНЬОГО, КОМАНДА — СЬОГОДНІШНЯ

— *Повертаючись до нової філософії — які тут можливі практичні кроки?*

— Досі панує стереотип “сорм’язливого політика”: людина активно займається політикою, але заявляє, що на жодну посаду не претендує. Таких треба просто усувати з політики. У суспільстві має бути розуміння того, що будь-який активний політик має претендувати на посаду. Адже таким чином можна реалізувати програму партії і свої ідеї, якщо вони є. Людина, яка відхрещується від бажання посісти посаду — це безвідповідальний кар’єрист. Формування тіньової команди має стати обов’язковим атрибутом нашої політичної системи. Тіньові міністри, їхні заступники, глави та команди регіональних адміністрацій повинні готуватися до майбутніх посад уже сьогодні. Треба, щоб люди їх ба-

ний. Ми не досягаємо такого рівня демократії сьогодні, як у них, але зробимо це завтра.

— *Лідер блоку, до якого Ви належите, — позапартійний, що не раз ставало причиною певних позакулісних антагонізмів у “Нашій Україні”.*

— Наскільки мені відомо, голова УНП Ю. Костенко активно співпрацює з В. Ющенком та іншими лідерами Нашої України. Я ж переконаний, що наші лідери мають належати до партій. Щоб надалі громадяни знали, яка партія зуміла провести свого лідера на високу посаду і хто відповідальний за плюси і мінуси в розвитку держави. Час, коли державними лідерами ставали “коти, що гуляють, як самі знають”, минув.

негативною. У минулому Захід нерідко погоджувався з існуючими диктатурами, якщо вони не зачіпали його чутливих інтересів. Але зараз ми вступаємо в цікавий період, коли демократичні принципи навіть здобувають підтримку сили. Інша справа, чи завжди ця сила використовується обґрунтовано. Але диктатори вже встигли переконатися в тому, що потужна воєнна машина США готова будь-якої хвилини відстоювати американські цінності — якою б не була світова оцінка бомбардувань Югославії чи Іраку. Це має бути уроком для інших диктаторів, у тому числі й для тих, хто побажав би стати такими в Україні.

— *Як би Ви визначили сьогоднішній рівень американсько-українських стосунків?*

— Після певного потепління, викликаного відправкою нашого контингенту до Іраку, не відбулося якихось значних змін. У Вашингтоні, як і в Брюсселі, не ігнорують того, що відбувається у нас. Понад 60 іноземних місій, які є в Києві, відслідковують усе набагато краще від наших політологів. Припускаю, що розповіді про США чи Румунію можуть стільки, що не кожен високий посадовець цих держав може знати. Бо це функція посольства — відстежувати, що відбувається. Тому мені сумно, коли окремі політики сьогодні цілком безвідповідально проголошують наміри зробити Україну знову ядерною державою. Це схоже на провокацію, бо потрібно розуміти наслідки таких заяв. Потрібно пам’ятати хоча б і те, що і США, і СРСР, і інші ядерні держави робили свої ядерні бомби в атмосфері найглибшої таємності. І ще — я не знаю, як це можливо, не залатавши наших численних бюджетних дірок. Це сотні мільярдів доларів. Колись я впритул займався цим питанням; мав розмову з одним депутатом, що наполягав на необхідності української боєголовки. Я поцікавився: ти готовий переконати своїх виборців, щоб вони виселилися? Бо Україні потрібен полігон для випробувань. Заяви про відновлення українського ядерного статусу — не більше, ніж фальшиве бажання продемонструвати себе захисником національних інтересів.

— *Можна припустити, що заяви про відновлення нашого ядерного статусу продиктовані, певним чином, сумнозвісною подвійністю стандартів у ставленні Заходу до України.*

— Захід демонстрував її вже не раз. Ще за тих часів, коли Київ було захоплено Муравйовим і більшовицько-російською армією. Захід тоді промовчав. Тим часом, коли радянські війська увійшли до прибалтійських країн, жодна європейська держава, крім однієї, не визнала цього юридично. Так само неадекватною була реакція Заходу на 10 мільйонів жертв голодомору 30-х років. Та багато в чому така поведінка зумовлена позицією наших лідерів. Наприклад, одного з наших прем’єр-міністрів запрошували на важливий європейський форум, а він у цей час поїхав до якогось обласного центру, відрядивши замість себе віце-прем’єра. Зрозуміло, як це було сприйнято.

Давно вже можна було проголосити наш курс на вступ до НАТО, я домагався цього і в 1997-му, і в 1998-му роках. Але як в Україні склалося з Альянсом, — відомо...

• Людмила ПУСТЕЛЬНИК

фото Г. Оборської

ЗАХІД ПОГОДЖУЄТЬСЯ З ДИКТАТУРОЮ, ПОКИ ВОНА НЕ ПОРУШУЄ ЙОГО ІНТЕРЕСІВ

— *Поки що носії старої філософії демонструють готовність до виборів. Чи можна сподіватися активної реакції Заходу на порушення виборчих прав в Україні?*

— Я категорично проти якихось втручань — західних чи східних — у наше політичне життя. Ще Винниченко говорив: влада, яка не спирається на свій народ, приречена. Категоричний противник того, щоб такий-то політик їхав до Москви чи до Вашингтона по підтримку. Ми повинні бути господарями в себе вдома.

Однозначно, реакція Заходу на порушення виборчих прав буде

— *Пані Ольго, Ви дуже зайнята людина: зйомки, численні репетиції, вистави, телепередачі та телевізійні проекти. Не стомилися жити в постійному напруженому режимі?*

— Треба дякувати Богу за такий стан справ, і таке має бути нормою для будь-якого актора, бо це значить, що я необхідна. Погана ознака, якщо навпаки — це означало б початок забуття. Але й при найбільшому навантаженні треба не набридати, не придітисися глядачеві, щоб він не втратив віри в тебе. Цьому сприяє гідний рівень фільмів, вистав, узагалі творчої роботи. В цьому особисто я покладаюся на свою інтуїцію: бути багато задіяною і все-таки — залишатися таємницею.

— *Ваші міркування щодо специфіки акторської професії?*

— Акторська професія чим небезпечна: ти здобуваєш професійний досвід, напрацьовуєш чимало корисного й цікавого, це повинно “відлунювати”, тому треба час від часу гідно про себе нагадувати. Я маю на увазі не просто участь у якомусь проекті, скажімо, “Останньому герої”. По-друге, артисти — дуже залежні люди, це специфіка нашої професії. Ця жаклива, страшна, на мій погляд, залежність від режисера, обставин призводить до того, що акторові досить часто не доводиться вибирати самому. Але ж плисти за течією — не мій стиль життя. Я обираю більш активну життєву позицію, хоча, відверто кажучи, схильна до зайвої помисливості, саморефлексії. Утім, це нормально, тому що будь-яка творча особистість повинна сумніватися. Якщо актор певен, що він уже склався як творча особистість, — це погана ознака. Для самої себе я дійшла висновку, що в акторській професії неможливо бути першим, бо мистецтво — це не спорт, тут не треба виборювати перші місця.

— *Але ж існують поняття “перші ролі”, “другі ролі”. Як ставитися до цього?*

— Я не приймаю поняття “прима в оточенні гарніру”, багато цікавіші акторські сузір'я. Актор повинен працювати, бути задіяним, це важливо, бо з часом втрачаються акторські відповідності. Я маю на увазі, наприклад, неможливість у певному віці зіграти Джульєтту, але моя мрія — зіграти Анну Кареніну, сподіваюся, ще здійсниться.

— *Чому — Кареніна?*

— Мені цікавий цей образ, багатий літературний матеріал.

— *Коли вперше Ви відчули себе зіркою?*

— Боже збав, ніколи не відчувала себе ані примою, ані зіркою. Узагалі, зіркова хвороба не притаманна усій моїй родині. Коли б я це відчувала, то я вже, мабуть, не була б собою.

— *Але ж, якби Вам запропонували роль “четвертого гриба”, яка б була реакція?*

— Мені пропонували не тільки це, а й набагато гірше. Мусила “ковтати”. Брала до уваги, що мені пропонується такий варіант. А взагалі — виходжу і працюю.

— *Це Вас не бентежить?*

— Чому ж, бентежить. З іншого боку, конфлікти в театрі нікому не потрібні — це заважає працювати. У нас проблеми в іншому. Мені сьогодні важко назвати належним чином задіяних у роботі акторів середнього покоління. У нас відсутній ринок, такий, який існує в Росії.

— *Але й там бувають конфлікти, скажімо, у Великому театрі. Якщо, наразі, Анастасію Волочкову примусять танцювати партію “четвертого лебедя” — то це теж треба “ковтати”?*

— Глядачам було б образливо таке бачити. А як це вже образливо для неї самої — можна тільки здогадуватися. Вона — Зірка, талановита, чарівна. Талант і краса — яви-

ще рідкісне, і маємо цінувати це. На жаль, на просторах СНД не цінувалося ні те, ні інше. Талановиту людину завжди хотіли перетворити на раба, а в такому стані ніяка творча особистість не розкриється.

— *До речі, яскрава зовнішність допомагає в акторській роботі, чи навпаки, заважає, ускладнює роль?*

— Лише внутрішній світ, талант “освітлює” образ. Треба бути значимою не стільки зовні, скільки внутрішньо, тоді й у ролях будеш красивою.

— *Ваше найяскравіше враження від акторської гри?*

— Ще коли мені було 14 років, ми з сестрою “прорвалися” на прем'єру вистави “Надіятись” із блискучою Адою Роговцевою в головній ролі. Я, мабуть, ніколи не забуду тієї щемливої тиші, яка панувала в залі, коли вона говорила свій монолог. Чи могла я тоді уявити, що через якихось 5—6 років буду грати поруч із нею на тій же сцені, а в гримувальній кімнаті наші столики стоятимуть поряд! Це було справжнє диво!

— *А глядачі змінилися? Стали вимогливішими чи поблажливішими? Як вони, на Ваш погляд, сприймають сьогодиніше мистецтво, театр?*

— Я думаю, глядач уже стомився від усіх тих страшних, брутальних речей, які на нього “виливаються” з екрана телебачення, газет тощо. Мені навіть запропонували два роки тому очолити Ко-

«ПЛИСТИ ЗА ТЕЧІЄЮ — НЕ МІЙ СТИЛЬ ЖИТТЯ»

Ох, і довго довелося чекати цієї зустрічі! Але це не було навмисною штучною імітацією перенавантаження — актриса Ольга СУМСЬКА завжди в роботі: на телебаченні, в театрі.

місію з відродження духовності при Президентові України. Але я ще тоді зрозуміла, яку навалу проблем мені довелося б вирішувати. Адже існують певні терени, на які не можна зайти, певні речі, на які я не можу вплинути. Хто, скажімо, може відмінити рекламу чи заборонити серіал “Секс і місто” на каналі “1+1”? Там задіяні величезні кошти, і всі ми розуміємо, що там, де йдеться про великі гроші, неможливо ні на кого вплинути. Питання з питань... Тому саме театр починає повертати

нас до проблем духовності — і ми маємо сказати йому велике спасибі. Але треба зауважити, що глядач сьогодні трохи розбещений, він хоче, щоб його інтригували. Люди, яким сьогодні 50—60 років, переживали прекрасні часи пошуків високої духовності, інтенсивного театрального виру життя, кінематографа. Вони, зі своїм досвідом, зуміють розібратися в тому, що їм пропонує сьогодиніше кіно, телебачення, театр. А молодь? Вона ще не усвідомлює небезпеки тієї навали псевдокультури, яка

опанувала наше мистецтво. Немає носіїв ідей, тих, хто може вірно розставити акценти, зосередити увагу на справді важливих проблемах. Саме театр за цих умов може і повинен стати таким носієм. До речі, театр імені Лесі України збирає сьогодні величезні аншлаги, повертає глядача в лоно класики, і тут Ви не знайдете брутальних вистав. У нас є свій глядач. У театрі повинна бути своя естетика, свій почерк, відчуття часу. Ми не повинні йти за глядачем, у жодному разі. Навпаки, — ми мусимо вести його за собою.

— *Чи були у Вас ролі, які не хотілося грати, але обставини змушували це робити?*

— Були. Але глядач не повинен здогадуватися про це, навіть, якщо це так. Не можна виходити на сцену з “холодним носом”. Безумовно, такі ролі траплялися і в моїй творчій роботі, але я ніколи не дам змоги глядачеві відчувати це, тобто механічно “відпрацювати” свою роль. Я актриса, я повинна служити Театру...

— *А ролі, які стали незабутніми?*

— Це, насамперед, роль світської левиці Лідії Чебоксарової з вистави О. Островського “Бешеные деньги”. Я буквально відчуваю себе в тому столітті, в тій культурі. Це одна з моїх найулюбленіших ролей.

— *З помітним успіхом Ви реалізуєте себе в кіно. Чому надаєте все ж таки перевагу: кіно чи театрові?*

— Це складне питання, бо зачіпає складні речі. На двох стільцях, як відомо, всидіти неможливо. Тому буває й таке: починаєш роботу над роллю в театрі, а тобі пропонують цікавий телевізійний проект. Так було, коли знімалася “Роксолана”. Я не змогла відмо-

витися від такої нагоди й пішла в серіал. Багато залежить від театрального режисера, його ставлення до твоєї роботи. У моєму випадку — мене зрозуміли, згодом я увійшла до театральної вистави.

— *Від справ театральних ми поволі підійшли до справ суто життєвських, жіночих. Пані Ольго, Ви вмієте завжди мати вигляд на всі 100 %? Сім'я, діти, робота — все як у всіх, тоді — в чому Ваш секрет?*

— Потрібно абстрагуватися від побуту, сприймати його, як певну даність. Завжди пам'ятати, що чоловіки люблять очима, і тому ніколи не можна розслабитися. Відверто кажучи, приділяти собі де-шицю часу, займаючись спортом або роблячи “домашні” косметичні маски, можна, і не маючи великих грошей. Треба керуватися девізом: “Не опускайся!”, а для цього треба любити життя, насамперед!

— *В такому разі, — а чи є у Вас ідеал чоловіка?*

— Ні, бо в мене поки що немає сина. Саме син, на мою думку, має бути для жінки ідеалом. А взагалі — ідеальних чоловіків немає. Їх просто треба жаліти, прощати, любити, здебільшого погоджуватися в усьому, вміти пристосовуватися, одним словом. Мені більше до вподоби волелюбні, зі своїм світоглядом, точкою зору, характером чоловіки. Коли трапляється таке, що чоловік тебе кохає, але сталося те, в чому він кається, то краще, на мою думку, про це не згадувати. Завжди жінка не повинна вступати на берега — від них вони стають страшніші. Треба залишатися в такій хвилині. А якщо вже вступила, то тільки робота: швидко вийти з цієї ситуації, яка змусила тебе вступити, і бути допоки не з'явиться нові хвилини, коли ти знову будеш вільною. Сьогодні це мені... Сьогодні стало чинним те, що саме там, де закладені поняття чудової високодуховної жінки.

— *Нарешті питання про “Роксолану”. Де її продовження?*

— Фільм знято. Компанія НТВ подає до суду на Укртелефільм за невиконання жодного пункту договору з нашими спонсорами. Через відсутність грошей ми довго були у стані простою. На сьогодні склалася дуже гостра, але дуже типова для українських чинників ситуація, коли фільм має вийти російською мовою на російському каналі, а коли буде укр. прем'єра — невідомо. Можна було б багато говорити з цього приводу, зауважу лише одне — ця стрічка могла б перевершити “Ангеліку”, “Багаті теж плачуть” і т. д., якби були вкладені достатні кошти.

Під час нашої розмови пані Ользі неодноразово телефонували. Вона вибачалася, але було зрозуміло — справи важливі і стосуються молодшої доньки Ганнусі.

— Так, це наша Ганнуся, про яку ми мріяли з чоловіком. Це жадана дитина. Мої обидві доньки завжди чекають на мене. Я щаслива, що дівчатка підрастають під моїм впливом, я для них авторитет і сподіваюся, що так триватиме й надалі. І коли говорять, що діти акторів повинні виростати за кулісами, я повністю з цим не погоджуюсь. Більше часу вони мають проводити в колі сім'ї, відчувати домашній затишок і любов обох батьків. Усе це повинна створити мати. І я, прагнучи цього, багато часу віддаю сім'ї.

— *Пані Ольго, в ці святкові дні Ваші побажання читачам газети “Слово Просвіти”?*

— Намагайтеся втримати пані Удачу за її доленосний хвіст, і нехай вам усім в новому році щастить завжди і в усьому. Чекаємо Вас на наших виставах.

● Розпитували
Людмила ШПИТЯК,
Лариса ТРОЦЬКО

НАШОГО ЦВІТУ...

“Відлуння душі” — художнє кредо кожного істинного мистця, без якого, здавалося б, неможливо навіть думати про справжній мистецький успіх, стало лейтмотивом концертної програми ансамблю народного танцю “Павличенко” та Хору й оркестрової групи “Ластівка” з м. Саскатун (Саскачеван, Канада). Невеличке турне цього динамічного колективу впродовж двох неповних тижнів минулого року бентежило душі українців Києва, Чернівців, Тернополя, Івано-Франківська і Львова.

Об’єднані духовно і творчо в єдиний художньо-мистецький організм, ці аматорські групи на сцені досягали такої злагоженості й відчуття стилю, що їх широті й безпосередності міг би позаздрити багато хто з “первісних” виконавців із метропольної Великої України, від яких діаспорні українці з Канади запозичили свої композиції. Саме цієї безпосередності, широті виконання, а підчас і первісної “стихійності” виконання часто-густо бракує надто вже запрофесіоналізованим українським “ансамблям пісні і танцю”, де кожен із компонентів колись синкретичного народно-виконавського дійства (пісня, музика, танець, декор і т. п.) сприймається й оцінюється окремо і, зазвичай, з позиції високопрофесійного академічного мистецтва.

Юні й невтомно рухливі дівчата і хлопці із Саскатуна, немовби спонтанно відчувачи подібну штучність, повсякчас намагалися уникати її, динамічно й мобільно вишукуючи шляхи до природного сполучення умовностей кожної з розчленованих складових у єдине і нероздільне художньо-мистецьке ціле. Вочевидь тому співоча манера, мізансценічно-акторська культура, окремі імпровізаційні “па” в балеті й особливо надзвичайно природно й майже цілком по-народному зімпровізовані перегри та пригравки соло-скрипки в оркестрі раз по раз “пробивали” постановочну схему академічно-хорової чи балетно-оркестрової “школи” і спонтанно вихлюпували назовні елементи стихії воістину народної співогри (“Петрівоч-

НОСТАЛЬГІЯ

Сучасне художньо-мистецьке життя України дарує нам надто небагато зустрічей, які можна було б зачислити до розряду справді мистецьких, а ще менше тих, котрі здатні були б розворушити зачерствілі від тотальної попсоманії та дешевої квазімистецької халтури серця пересічних українців.

Навіть достеменно найпрофесійніші колективи й артисти, попри свій напівправду високий зовнішній професіоналізм, нерідко грішать абсолютною відсутністю внутрішнього переживання і щирої віри в те, в чому так наполегливо намагаються переконувати слухача зі сцени.

ка”, “Марина” — обр. І. Судими; “Ой у полі криниченька” — обр. А. Пашкевича; “Ой чорна я си, чорна” — обр. Ю. Корчинського; “Вербовая дощечка”, “Ой не плавай, лебедоньку” — обр. А. Авдієвського; “Гордолянка”, — хореогр. С. Королюка та ін.).

Проблема передачі справді національного характеру (етнічного звукоідеалу) засобами паралельно-культурницького (термін американського етномузиколога українця д-ра В. Нолла) відтворення давно вже набрала в постімперських країнах достатньо усвідомленої гостроти: стилізація народної манери виконання шляхом застосування цілком протилежних до неї норм академічної естетики грішать, як правило, спотворенням автентичних форм, науко-

во-виконавська їх реконструкція не досягла ще в Україні достатнього поширення, а до заокеанської діаспори ще не дійшла.

Утім, молодих українців (а також учасників неукраїнського походження) із Саскатуна, ці архіважливі методологічні підходи, схоже, не дуже турбували. Довірившись, передовсім, своїй творчій інтуїції, молодечому запалу і майстерному вишколу (балетмейстер-постановник С. Королюк, диригент-хормейстер Л. Клопушак), вони бар’єр за бар’єром нестримно долали мистецькі вершини. Ушерть переповнений зал Львівського національного музично-драматичного театру імені М. Заньковецької адекватно й синхронно реагував на кожен порух душ юних артистів.

Шкода, що організатори київського концерту, влаштованого “під аркою” (яку в простолудді називають “хомутом”), таку високоартістичну програму залишили напризволяще: фактично, на суд і розсуд випадкових перехожих та роззяв. Напевне, увага столичних чиновників від культури ще довго буде прикута до надокучливих і знахабнелих гастролерів зі Сходу, а українським діаспорним програмам доведеться потерпати від синдрому “орієнтальної орієнтації”. Так сталося й з іншою американсько-канадською групою за участю відомого в США і світі бандуриста п. Ю. Китастого та блискучої канадської співачки українського походження п. Л. Кохан.

Але ніякі зовнішні перепони, включно навіть із відімкненням фонограм (стан і якість виконув-

українців. Побудована за відомим сюїтним принципом-схемою “дружби народів” фінальна композиція завершилася помпезною апотеозою українського гопака.

“Було б добре”, думалося, якби українська детермінанта так само виразно, природно й переконливо домінувала в українській повсякденній дійсності Канади і самої України, як це їй блискуче вдається на сцені. Але поки це не так, українська пісня, танець і музика, як і український національний характер поспіль, викликать лише до болю загострене почуття невимовної ностальгії за, здається, уже назавжди втраченим відчуттям України і українськості, яке кожен із нас болісно переживає обабіч безмежного океану людської черствості, байдужості й бездуховності. Поки наші й “ваші” літа на

програми, ми не перестанемо беззастережно визнавати за “своїм”, доки достеменно українському фольклорному матеріалові бездумно протиставлятимемо його сценічно-буфаторні “шароварні” замінники, допоти на високий духовний вислід сподіватися марно.

Але якою б довгою і тернистою не була дорога до істини, віриться, що зміст перших слів українського національного гімну “Ще не вмерла Україна”, котрі стоголося лунали цього вечора під склепінням найавторитетнішого в Україні львівського театру, таки справдяться. Бо поки серед українців є такі люди, яких ми бачили на сцені, та й ті, що, скромно сидячи у залі, зробили все для того, щоб це відбулося (наприклад родина п. п. Лесі та Мирона Грузів, котрі за період цієї тріумфальної акції встигли зробити чимало культурологічних справ), Україна, її пісня і слава житимуть!

● **Михайло ХАЙ,**
докторант, доцент кафедри музичної фольклористики Національної музичної академії України імені П. Чайковського

КЛУБНІ ПРОЕКТИ

На відміну від решти цивілізованого світу, джаз в Україні — це вузькоелітарне мистецтво. Сучасний джаз у Європі значно популярніший, має чітко структуровану систему фестивалів, клубів, сцен, спеціалізованої преси та аудіокомпаній, які успішно продають джазові диски. У нас — інакше. Про масовість джазу сьогодні говорити зарано, але... Одне велике “АЛЕ” вже завтра перекреслить сьогоднішній песимізм джазових ентузіастів. Судіть самі. У нас успішно працює радіо “Континент”, виходить стильний і змістовний журнал “Нота”, видаються, хоча й нечасто, компакт-диски із записами кращих джазових музикантів, відбуваються — досить регулярно — імпрези й фестивалі, стабільно функціонує чітко орієнтований на джаз клуб “44”. Цей клуб відкрив і підняв до культового рівня найвідоміший київський німець Ерік Айгнер. Ось що говорить про Еріка і “44” відомий джазовий критик Олексій Коган:

— Спочатку я не вірив в успіх джазу в цьому конкретному клубі. Мені здавалося, що далі альтернативи, року або поп-музики Ерік не піде. Але потім я побачив, що Ерік усе робить правильно і в клубі запанувала якась незвична європейська атмосфера. І вона, пе-

КИЇВ ДЖАЗУЄ

реважно, є джазовою. Тут уже є рекламна агенція, журнал, створена студія звукозапису “44 Records”. А найголовніше — в “44” навчилися виносити свої концерти на широку сцену. Якщо вхід на клубний концерт зірки джазу не є дешевим, то наступного дня квиток на концерт того ж артиста в Театрі оперети або в Жовтневому палаці буде коштувати вдвічі або втричі дешевше. І ще: якби два роки тому мені сказали, що тут виступатимуть зірки джазу світового масштабу, я б не повірив...

І справді, за короткий час Київ відвідали справжні велетні джазу — Білі Кобем, Джо Завінул, Джон Маклафлін. Це все одно, якби до прихильників попси завітали Майкл Джексон, Брітні Спірс, чи Роббі Вільямс. Тож весною джазовий Київ зустрів Джо Завінула з його групою “Синдикат”. То був фантастичний концерт, із розряду тих, які не забуваються!

Джо Завінул народився у Відні, де отримав класичну освіту. Наприкінці 50-х він переїжджає до США і протягом 60-х виступає в ансамблі Джуліана Еддерлі в якості піаніста. Там його помітив легендарний Майлс Девіс.

Джо Завінул бере участь у записках півдесяти найбільш відомих альбомів Девіса. 1961 рік був поворотним у біографії музиканта. Разом із саксофоністом Уейном Шортером вони створюють “Weather Report”, яка й стала законодавцем стилю фьюжн. “Weather Report” — це легендарна група, музика якої надихнула кілька поколінь джазових виконавців. У 1988 році Завінул створює нову групу “Синдикат”, яка, трансформуючи стиль і склад, існує дотепер. Невтомний експериментатор і блискучий композитор, Джо Завінул продовжує майстерно синтезувати акустичні й електричні звуки, фольклорну музику різних народів і сучасний фьюжн. У Києві Джо Завінул розповів, що останній склад “Синдикату” — найбільш сильний серед усіх існуючих.

Інша легенда сучасного джазу — Джон Маклафлін — ошасливив столичних фанів у листопаді. Джон Маклафлін — це музикант, творчість якого важко визначити конкретними термінами. Він починав наприкінці 60-х, граючи ритм-блюз у британській групі “Greta Vonda”, а пізніше співпра-

цював із Майлсом Девісом. Це саме той Джон Маклафлін, який узяв собі нове ім’я Махавішну і створив легендарну групу “Махавішну Оркестра”. Потім був не менш цікавий проект “Шакті”, який отримав широку популярність у прихильників езотеричного джазу. “Шакті” активно використовував індійські музичні інструменти. Дискографія Джона Маклафліна складає чимало оригінальних альбомів. Він записувався з видатними гітаристами, такими як Ел Ді Меола, Пако Де Лусія та Ларрі Корріел. Він виступав разом із Карлосом Сантанною, Хербі Хенкоком, Джефом Беком. Кілька років тому Маклафлін знову зібрав групу “Шакті”, яка видала два дуже вдалі альбоми і тепер постійно збирає захоплену аудиторію в багатьох країнах світу. Про музику “Шакті” можна сказати тільки одне — це космос, але зовсім інший космос східної культури, в наших широтах зовсім не знайний. Тепер завісу трохи відхилив сер Джон Маклафлін.

Окрім вищезгаданих майстрів світової джазової сцени, Київ порадували своїм мистецтвом не менш відомі Біллі Кобен, Віктор Бейлі,

На фото: наш спецфотокор — шанувальниця джазу Оксана Цацура. Джаз і кактуси асоціюються з текілою

Ерні Уотс, Хайрам Буллок.

Нині в Еріка великі плани на поточний рік, а це означає: в Україну прийдуть ін-

ші знаменитості світової джазової сцени.

● **Олександр ЄВТУШЕНКО**

ПОЕТИЧНИЙ АВТОГРАФ

*Уголь стонет, и соль забелела,
И железная воеет руда.
То над степью пустой загорелась
Мне Америки новой звезда.*

А. Блок

Надриваючись, стогне траса,
удень і вночі шумить.
І в часу немає часу
зупинитися хоч на мить.
На все твоя, Боже, милість.
У пам'яті залишилось
не все, що було-збулось;
за спогадами моїми,
як доля, стоїть незриме
і навіть неназване щось.
Не розпустити плетива
далеких подій і днів,
І все, що туман засклав,
то відлунне шумом Лети,
то мелодією без слів,
то голосом безіменним
долітає з п'їтьми до мене,
та що я в п'їтьмі побачу
в осіннім садку глухому,
де, мов на плечі чужому,
дощ безпритульний плаче.
Крона густої ночі
платівкою зашерхоче, —
і розмотується п'їтьма,
і співає мені Маруся:
“В мене чорних брів нема,
та я не журюся...”

Від терикона лише за крок
безоглядно цвіте бузок!
Вже приречений. Ще цвіте,
пустотками летить у степ.
Гострі відблиски антрацити.
І скільки навколо цвіту,
отої краси довкіл,
що, певне, рятує блжіл.
І тліє смердуча сірка,
на копрі п'їтикутна зірка.
А тії, що побачив Блок,
ще не видно серед зірок.
Та виспівують солов'ї
і босотою ручаї
аж вихлюпуються з ярків
до Марусиних чобітків,

і вдихають її духи
аж до серця всі женихи.
Райським яблуком червоніє
той, хто зайнять не сміє,
який не такий, як усі парубки.
Ховає в кишеню трепет руки,
ховає, шукаючи цигарки.
Нарешті Марусю до танцю запрошує.
А плаття Марусі в червоний горошок.
Зупиниться погляд на горощині —
і не заснути до третіх півнів.

А в небі така блакить!
І марево степом плине.
Як соняшник, день стоїть
в мареві по коліна.

Леонід ТАЛАЛАЙ

МАРУСЯ

За хвилями хвилі сині —
хоч кораблик майструй дитині
і човен собі ладнай,
націлившись за Дунай.
Хоч там, у краї чужім,
такі ж, як і тут, міражі,
так само цвіте лопах
і гнізда беззахисні у степу,
так само кури під тином
гребуться біля дороги
і жайвір над вічним плином
співа під вікном у Бога.
Шумлять над Дінцем дуби,
як за Ігоревої доби,
і хмара пливе багряна.
І, ніби рядком Корана,
над невірними грім гримить.
Темніє. І дощ шумить,
як військо, що за горами
поспішає напитися з Дону.
І, змилювавшись над нами,
Господь відчиняє рами
і протягами озону
протвітрює димний степ,
де вишня гіллям цвіте.

І зібралось на весілля
в ідальні все доокілля.
Сидять, як зуб біля зуба,
молоді прометеї і сонцериби.
І, ніби на “дошці пошани”,
на почесних місцях — ветерани
в костюмах, в поважній позі,
при медалях і... силікозі.
Парторг молодим вручив
від квартири нової ключі,
і подруги прошепотіли:
“Це ж треба — так пошатило!..”
І Марусі стало незручно.
А доля все посміхалась
і ніби
на інший
палець
приміряла її обручку...

Як новенька у небі зірка.
Аж до зірки лунає “гірко!”,
і скриплять на копрі колеса,
неначе в царство небесне,
до пролетарського раю

підіймають і підіймають;
і безугавно, вперто
за вагонеткою вагонетка,
вискиглюючи покору,
териконом повзе угору,
де звалює грім породи,
що видовбав “цар” природи,
і підкорив нарешті
все, що міг підкорить...

Як тиша на очереті,
шахтарське селище спить.
І шерхотять листки,
і кожен — на всі боки,
і кожен з усіх боків
ловить шурхіт листків.
Спалахнули шиби осінні,
заворушилися на траві
і піднялися тіні,
як волосся на голові.

Стежками і навпрошки
до шахти біжать жінки —
не піднялася зміна,
на шахті вночі обвал...
І кожна — чиясь дружина
і, може, уже вдова —
на розгубленого парторга
дивиться, як на Бога,
і кожна з останніх сил
просить: “Господи, пронеси
наповнену чашу мимо...”
Та не Бог стоїть перед ними.
Байдуже годинник стука.
І зараз...
зараз...
немов з гори
Маруся впаде на руки
молоденької медсестри.

Загнбим — царство небесне.
На могилах огарки свіч.
над копром стугонять колеса,
крутяться день і ніч,
Так з віку у вік щоденно
крутилися веретена,
і в беспросвітні ночі
ткали руки жіночі
оту нерозривну нить,
на якій колиска висить,
не обриваючись по сьогодні.
Все у руках Господніх.

І Маруся своє відплакала
до сльози у полин-траву.
І забули всі удову,
і над тире між датами,
ніби інше ім'я —
Марія.
Дивлюсь на її лице,
і проступа з туману
в дитячій руці гільце,
що, як інії на гілці, тане...

На все твоя, Боже, милість.
У пам'яті залишилось
не все, що було-збулось.
Над спогадами моїми,
як музика — щось незриме
і навіть неназване щось.
Тьмяніють знайомі лица,
події переплелися,
і всі голоси злилися
у хорі, в якому не тісно,
хоч кожен своє співає
і кожному добре в пісні,
як там, де його немає.

І наче на браму раю
оглядаюся я назад,
і наплива сльоза.
Напливає та не проллється —
повертається знов до серця
солонію, як була...

Забіліла, як сіль, ковила
надриваючись, стогне траса,
удень і вночі шумить,
і в часу немає часу
зупинитися хоч на мить.
Териконом так само вперто —
за вагонеткою вагонетка,
вискиглюючи покору,
тягне породу вгору,
і тліє так само сірка,
і п'їтикутна зірка
на тім же копрі не меркне,
і той же смог і туман.
І ні нової Америки,
ні України іще нема.
Від хмар велетенські тіні
пливуть по траві осінній
і вісниками без вісті
зникають в степу імлістим.

З РОСИ Й ВОДИ!

Півстолітній ювілей батьки Ярослави та Соломії Мельник святкували не статечно-пісно, а під добру пісенну різдвяну приправу та щедру застілля для всіх присутніх на третій день Різдва Христового у столичному Будинку вчителя. Мельники. А лише саме так і можна предствити подружжя Тараса й Ольги.

Тараса Васильовича Мельника — думаю, не помилюся, коли так скажу, — знає весь світ як директора фестивалю “Червона рута”. Його дружину — пані Ольгу, без перебільшення, також знає світ, а в Києві її вважають матір'ю кількох десятків дітей, яких вона понад десятиліття виховує в українській традиції. Її фольклорний колектив “Дай Боже!” — один із тих оазисів українського виховання й порятунку від манкуртизму, бездуховності, сердечної сліпоти. Цей дитячий колектив — один із тих, які дають підставу вірити у зворотний зв'язок, що сторицею повертає високу українську культуру і пробиває мури забуття. Бумерангом вертає світові пам'ять про те, ким ми були і хочемо стати. Глибоке коріння, чисте насіння — це наші Дайбожичі та “Потужні дівчата”, що стали модними і популярними на сучасних дискотеках

СВЯТО ДРУЗІВ

не лише в Україні. “Ми хочемо бути такими!” — кожним своїм творчим кроком доводить керівник цих колективів Ольга Мельник — Берегиня української родини, пісні, традиції. Словом, одна з тих жінок та митців, що не хоче і не буде миритися з маргінальністю української ідеї. Вона це стверджує, бо любить і закохана... У свого чоловіка Тараса, що крізь усі негаразди проніс вогонь любові. Саме сонячним вогнем засвічена вся творча діяльність цієї родини, бо дівчата, доньки Ярослава та Соломії, сьогодні вже не просто співачки. Таких пропагандистів української справи серед сучасної молоді не густо, але ж вони є... Нехай осередками гуртуються, але крок за кроком доводять свою потужність, і цим уже завоювали популярність.

Отак потроху про цю сім'ю ювілярів і розповідається після всього, що довелося пережити на початку січня, у Різдвяну пору, з радістю святкування у колі друзів та однодумців. А їх зібралось чи не чверть із тих, хто є такими, бо Будинку учителя замалий для шанувальників та прихильників Ольги і Тараса. Співа-

лося Тарасу Петриненку. На півстолітній ювілей друг, та ще й колега по творчому цеду подарував усім присутнім свою поетичну присвяту, присмачену трунком нігілізму, але правдиву до нестями. І про нас. Тарас Тарасові нагадав про спільні думи і переживання, але зрозуміли всі. Бо під “Україну” Тараса Петриненка ми й досі плачемо і зводимося на ноги. Кажуть, що демократи об'єднуються перед стратою. Оце саме й є той час, коли не варто чекати страти — переконаний він... Мабуть, він має рацію (подумалося). Щось із нами вже зовсім не “теє...”, як казали класики. Тож, низький уклін тим, хто не починає жити, а живе українською ідеєю завжди і скрізь, куди б доля не занесла. Ці люди спроможні довести свою справу до... До того стану, коли вже зникає страх і з'являється стан насолоди від боротьби, а вони готові знову її почати. Вони є, і такими були завжди.

Мабуть, ювілей Мельників став святом для друзів, відкриттям для гостей, що були запрошені, підтримкою для родичів, яких не вибирають, чи й знайомих, що просто прийшли перевірити наяв-

ність пороку у порохівницях патріотів. Повернулися всі з ювілейної вечірки заряджені... Енергією від “Потужних дівчат” та космологічної Різдваїної пісні, що звучала протягом усієї програми вечора і вихлюпнулася на нічні столики вулиці та квартали, якими понесли цю пісню родина Мельників із друзями.

• ЛЕСЯ САМІЙЛЕНКО

Ювілярів вітає Павло Мовчан

Віншувальна пісня від вихованців Ольги Мельник

СЛОВО Просвіти

Засновник: Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка.

Реєстраційне свідоцтво KB № 4066 від 02.03.2000 р.

Головний редактор Любов Голота.
Шеф-редактор Павло Мовчан.
Редактори: Л. Голота, Я. Гоян, П. Мовчан,
А. Погрібний, О. Пономарів, І. Юшук.
Комп'ютерна верстка:
Ірина Шевчук, Олег Бесський.

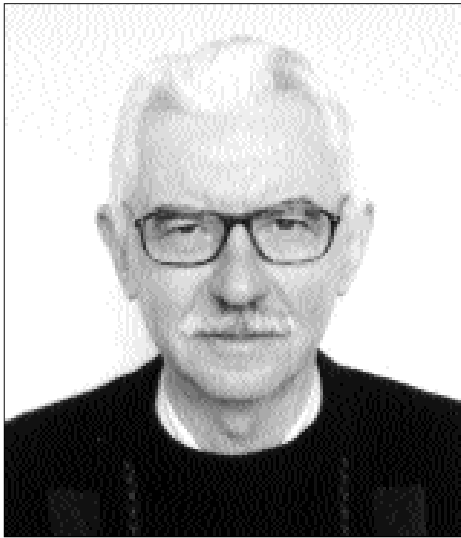
Адреса редакції: Завулок Музейний, 8, Київ-1, 01001.
Тел./факс 228-01-30. Е-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://www.prosvita.com.ua
Передплатний індекс 30617.
Видруковано з готових фотоформ на комбінаті

Редакція листується з читачами тільки на сторінках газети і надіслані рукописи та світлини не повертає. Залишає за собою право редагування та скорочення текстів.

ВІДЛУННЯ ГОЛОДОМОРУ: ООН, ДІАСПОРА, СВІТ

Певно, про що одну з найважливіших резолюцій ООН згадали б у Києві, якби не прикра обставина: в 70-ті роковини голодомору нашої дипломатії не вдалося домогтися заздалегідь проголошеної мети — визнання його світовою спільнотою геноцидом українського народу. Цю болючу для українців проблему не було включено до порядку денного 58-ої сесії Генеральної Асамблеї ООН окремо, її розглядали в пункті 117 (b) “Питання прав людини”. У кінцевому підсумку не було ухвалено резолюції ГА ООН, що надавало б документу певної моральної ваги, а підписано об’їдну Спільну заяву, яка не містить правничих оцінок. Той факт, що лист Постійного представника України на ім’я Генерального секретаря, до якого її було додано, поширено як документ Генеральної Асамблеї, по суті нічого не змінює і може справити враження хіба що на тих, хто не знається на тонкощах ооїнської бюрократії.

Можливо, колись у майбутньому теперішній глава дипломатичної місії України пан Кучинський, не обтяжений службовими турботами та комфортом заморського життя, як найобізнаніша особа, проліє світло на те, як готувався цей

За плином драматичних подій у світі та жорстким політичним протистоянням в Україні непоміченою промайнула 55-річниця ухвалення Генеральною Асамблеєю ООН резолюції “Про запобігання злочину геноциду та покарання за нього”. У цьому документі, ухваленому в грудні 1948-го, геноцид визначається як злочин, “учинений із наміром знищити повністю або частково національну, етнічну, расову чи релігійну групу”. З погляду міжнародного права у ньому віддзеркалюється найстрахітливіша в новітній історії України національна трагедія — Великий голод 1932—1933 років, що співав у часі з винищенням української інтелігенції та загрозою Української Автокефальної Православної Церкви.

документ, чи багато залишилося від першого варіанта, скільки разів його узгоджували в “центрі” (як по-шпигунськи втаємничено називали за океаном у радянські часи МЗС УРСР, маючи на увазі передусім ЦК КПУ, а тепер, певно, називають МЗС України, маючи на увазі, передусім, Адміністрацію Президента) та де ще “обточували” його на догоду іншим. Хоча багато про що можна здогадатися вже зараз.

Постає питання: чи взагалі була потрібна Спільна заява, яка влаштовує, мабуть, усіх підписантів, однак за принциповими критеріями не може влаштувати Україну? Це, власне кажучи, — еkleктична суміш на кшталт нагадувань про “жорстокі дії та політику тоталітарного режиму”, що, мабуть, були б на часі в період хрущовської відлиги, та беззубих ооїнських формулювань, у яких висловлюється жаль (а не осуд!) щодо скоєних сталінським режимом страхів. Якби навіть згадану заяву скріпили своїми підписами ще зо два десятки держав-членів (а їх в ООН налічується вже 191), від цього нічого не змінилося б. Адже в ній повністю відсутнє поняття геноциду, що з міжнародно-правового погляду є справжньою першопричиною української трагедії.

З такою оцінкою, цілком зрозуміло, не згодні ані Росія, що стала правонаступницею СРСР і добре усвідомлює можливі наслідки для себе такого визнання, ані великі держави Заходу, які вважають себе взірцем демократичних прав і свобод, але не завжди були безгрішними щодо інших народів і країн. Створюючи прецедент, вважають вони, вкрай небезпечно.

Україна, прагнучи утвердити історичну правду та справедливість, не може згодитися з

таким ставленням до своєї болючої проблеми. Та в даному разі в неї, певно, спрацював рефлекс слабкої держави — апелювати до ООН, що в умовах безладдя у сучасному світі стає чимраз неефективнішою організацією, де все вирішує конклав у складі п’яти постійних членів Ради Безпеки, які водночас належать до елітного ядерного клубу. Звідси можна робити запізнілі висновки щодо стратегічних прорахунків України відразу після проголошення незалежності, які вже не можна виправити.

В ООН, як і в двосторонніх відносинах, діє відомий принцип: “дипломатія — це мистецтво у межах можливого”. Тож слабкість української дипломатії відображає слабкість української держави на міжнародній арені та обмеженість її можливостей. Зрештою, що дало Україні підписання вихолощеної Спільної заяви, в якій задля досягнення консенсусу їй довелося відмовитися від власної оцінки голодомору на державному рівні? Чи варто було поступатися принципами, коли йдеться про найбільше національне лихо, що на завжди лишилося в генній пам’яті українців? І задля чого було переходити на позицію тих, хто не хоче визнати очевидне — те, що мільйони наших селян стали жертвами подвійного вироку сталінського режиму, бо хотіли бути вільними землеробами і, до того ж, українцями? Навряд, щоб аморфна заява, у якій не тільки відсутня правничка оцінка злочину, а й перекручені історичні факти (серед найбільших страждалих від Великого голоду регіонів навіть не згадується етнічно українська Кубань, а також хронологічно зміщені події), задумувалася як виправний пункт для поступового утвердження в майбутньому історичної правди. То був дипломатичний фальшстарт.

Намагання видати чергову невдачу української дипломатії за успіх викликає хіба що подив. Це — не що інше, як спроба зробити гарну міну за поганої гри. Кого ми знову хочемо ввести в оману, крім самих себе?

З іншого боку, світ не зійшовся клином на ООН. Як на мене, то більше значення для усвідомлення світом причин і наслідків найстрахітливішого геноциду ХХ століття, жертвою якого стала українська нація, відіграють міжнародні наукові форуми, подібні до тих, що відбулися у місті Віченці під високим патронатом Президента Італії (газета “Слово Просвіти” писала про нього та друкувала виступи учасників у попередніх числах), чи в престижному Колумбійському університеті в Сполучених Штатах. Саме в “мозкових центрах” Заходу великою мірою формуються ставлення до України та засади реальної політики щодо неї.

З емоційного погляду, мене найбільше вразило інше. Під час скорботної ходи у Нью-Йорку представників 1,5-мільйонної української діаспори у США від церкви Святого Юра до собору Сент-Патрика до них разом із відомими американськими політиками зверталися українські дипломати. Чи можна було уявити подібне 20 років тому, коли, добре пам’ятаю, десятки тисяч американців українського роду — учасників маршу протесту, влаштованого до 50-х роковин голодомору в Україні, тримали в облозі будівлю на Манхеттені, де розміщувалися постійні представництва СРСР, БРСР та УРСР, а київські дипломати спостерігали з вікон за людським морем, що вирувало поряд.

У той час, як в Україні говорити про Великий голод було заборонено, а в ООН про це мовчали, немов набравши в рота води з Істрів, завдяки зусиллям діаспори було створено Американську президентсько-конгресову комісію з голодомору в Україні. 1988 року вона дійшла висновку, що “Сталін і його оточення вчинили в 1932—1933 роках геноцид проти українського народу”.

У зв’язку з 70-ми роковинами Великого голоду палата представників конгресу США ухвалила резолюцію, у якій штучний голод, задуманий і здійснений радянським режимом, засуд-

ООН

Спільна заява делегацій Аргентини, Азербайджану, Бангладешу, Білорусі, Беніну, Боснії і Герцеговини, Бватемали, Грузії, Єгипту, Ірану, Казахстану, Канади, Катару, Киргизстану, Кувейту, Македонії, Монголії, Науру, Непалу, Об’єднаних Арабських Еміратів, Пакистану, Перу, Південно-Африканської Республіки, Республіки Кореї, Республіки Молдови, Російської Федерації, Саудівської Аравії, Сирійської Арабської Республіки, Сполучених Штатів Америки, Судану, Таджикистану, Туркменістану, Тимору-Лешті, Узбекистану, України, Ямайки з нагоди сімдесятої річниці Великого голоду 1932—1933 років в Україні (голодомору).

У колишньому Радянському Союзі мільйони чоловіків, жінок і дітей стали жертвами жорстоких дій і політики тоталітарного режиму. Голодомор — Великий голод 1932—1933 років в Україні — забрав життя від 7 до 10 мільйонів ні в чому не винних людей і став національною трагедією для українського народу. У цьому зв’язку ми беремо до уваги заходи з нагоди сімдесятої річниці голоду, зокрема, організовані урядом України.

Відзначаючи сімдесяту річницю української трагедії, ми також віддаємо данину пам’яті мільйонам росіян, казахів і представників інших національностей, які померли від голоду в Поволжі, на Північному Кавказі та в інших регіонах колишнього Радянського Союзу внаслідок громадянської війни та примусової колективізації, що полишило глибокі незагойні рани у свідомості майбутніх поколінь.

Висловлюючи співчуття жертвам Великого голоду, ми закликаємо всі держави-члени, Організацію Об’єднаних Націй, її спеціалізовані установи, міжнародні та регіональні організації, а також неурядові організації, фонди й асоціації віддати данину пам’яті тим, хто загинув у цей трагічний період історії.

Визнаючи важливе значення підвищення рівня поінформованості громадськості про ці трагічні сторінки в історії людства для запобігання їм у майбутньому, ми жалкуємо з приводу дій та політики, що призвели до масового голоду й загибелі мільйонів людей. Ми не хочемо зводити рахунки з минулим, яке не можна змінити, та ми переконані в тому, що викриття порушень прав людини, збереження історичних документів і відновлення гідності жертв через визнання їхніх страждань слугуватиме орієнтиром для майбутніх суспільств і сприятиме запобіганню подібних катастроф у майбутньому. Ми вважаємо, що якнайбільше людей повинні дізнатися про цю трагедію, і це допо-

магатиме зміцненню законності й поваги до прав людини та основних свобод.

(Листопад 2003 року)

США

Висловлюючи погляд Палати Представників (конгресу. — Прим. “Слова Просвіти”) щодо штучного голоду в Україні 1932—1933 рр.,

оскільки на 2003 рік припадають 70-ті роковини розпаду голодомору в Україні, свідомо впровадженого та здійсненого радянським режимом методами конфіскації зерна та блокади на постачання продовольства у постраждалих районах, а також насильницького позбавлення голодуючого населення можливості вийти звідти, що мало на меті ліквідувати опір примусовій колективізації сільського господарства та знищення національної ідентичності України;

оскільки внаслідок штучного голоду загинуло, принаймні, 5 мільйонів чоловіків, жінок і дітей в Україні та приблизно 1–2 мільйони людей в інших регіонах;

оскільки голодомор стався в одному з найпродуктивніших регіонів колишнього Радянського Союзу в той час, як продовольчих запасів у країні було достатньо, аби запобігти голоду, а Радянський Союз продовжував експортувати у великих кількостях зерно;

оскільки багато західних спостерігачів, які особисто знали про голодомор, включаючи кореспондента “Нью-Йорк таймс” Уолтера Дюранті, нагородженого 1932 року премією Пулітцера за репортажі з Радянського Союзу, навмисне й цілеспрямовано вдавалися до фабрикації, щоб приховати та спростувати докази голодомору й тим самим притлумити критику радянського режиму;

оскільки західних спостерігачів та науковців, які правдиво стверджували, що голод існує, припинювали й критикували на Заході за те, що вони розповідали про голодомор;

оскільки радянський режим і багато науковців на Заході заперечували існування голодомору аж до розвалу радянського режиму 1991 року, коли було відкрито доступ до багатьох архівів і це дало змогу документально підтвердити навмисний характер голоду та жорстокість його методів;

оскільки заснована 13 грудня 1985 року Комісія уряду Сполучених Штатів з питань голодомору в Україні дійшла у заключній доповіді висновку, що жертви “були замордовані внаслідок штучного голоду” і “Йосип Сталін та його оточення вчинили геноцид проти українського народу у 1932–1933 рр.”;

оскільки, попри те, що голодомор в Україні призвів до найбільших людських втрат у ХХ столітті, він залишається недостатньо відомим у США й у світі,

нині палата представників ух в а л ю є:

1) у 70-ті роковини розпаду штучного голоду, який стався в Україні у 1932–1933 рр., необхідно вшанувати пам’ять мільйонів його жертв;

2) цей штучний голод був задуманий і здійснений радянським режимом як свідомий акт терору і масового вбивства українського народу;

3) слід підтримати рішення уряду України та Верховної Ради (українського парламенту) щодо офіційного визнання голодомору та його жертв, а також їхні зусилля щодо ширшого міжнародного усвідомлення його сутності;

4) офіційне визнання голодомору урядом України та Верховною Радою є важливим кроком до відродження Україною національної ідентичності, подолання спадщини радянської диктатури та нарощування зусиль щодо створення демократичної та вільної України, повністю інтегрованої в західну спільноту держав.

(Ухвалено 20 вересня 2003 року)

КАНАДА

Ця палата (сенат парламенту. — Прим. “Слова Просвіти”) закликає уряд Канади:

а) визнати **український голодомор-геноцид 1932–1933 рр.** (тут і надалі виділення шрифтом — “Слова Просвіти”), засудити будь-яке намагання заперечувати або спотворювати історичну правду, що це — не що інше, як **геноцид**;

б) відзначити щороку в Канаді четверту листопадową суботу днем пам’яті понад семи мільйонів українців, які стали жертвами голодомору-геноциду 1932–1933 рр.;

в) звернутися до всіх канадців, особливо істориків, просвітян і парламентарів, включити правдиві факти про український **голодомор-геноцид 1932–1933 рр.** до офіційних документів і майбутніх освітніх матеріалів.

Беремо до уваги,

що **геноцид українців** (загалом відомий тепер як **український голодомор-геноцид 1932–1933 рр.** і названий так у цьому поданні) був задуманий і здійснений радянським режимом під орудою Сталіна, аби повністю знищити опір імперіалістичній політиці, спричинив смерть понад семи мільйонів українців у 1932–1933 рр.;

що 26 листопада 1998 року Президент України видав Указ, у якому четверту суботу листопада проголошено національним днем пам’яті жертв цього масового злодіяння;

що четверта листопадова субота була визнана українськими громадами в усьому світі як день пам’яті жертв **українського голодомору-геноциду 1932–1933 рр.** і сприяння основним свободам демократичного суспільства;

що загаломовизнаним є те, що радянська влада приховувала, спотворювала і знищувала відо-

мості про **український голодомор-геноцид 1932–1933 рр.**;

що тільки тепер з колишнього Радянського Союзу надходять деякі правдиві й точні відомості про український голодомор-геноцид 1932–1933 рр.;

що багато людей, які пережили **український голодомор-геноцид 1932–1933 рр.**, емігрували до Канади та зробили свій внесок у її позитивний розвиток;

що Канада засуджує усі військові злочини, злочини проти людства та геноциди;

що канадці дбайливо ставляться до прав людини та обороняють їх, цінують розмаїття і багатокультурний характер канадського суспільства.

(Ухвалено 19 червня 2003 року)

АРГЕНТИНА

СЕНАТ АРГЕНТИНСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ

з а в л я є:

1) що віддає шану численним жертвам голодомору, спричиненого тоталітарним радянським режимом в Україні в 1932–1933 роках;

2) висловлює співчуття всьому українському народу і представникам української спільноти в Аргентині;

3) підтверджує своє неприйняття будь-якої державної політики чи рішень влади, яка своїми діями чи замовчуванням порушує права людини.

(Ухвалено 18 вересня 2003 року)

АВСТРАЛІЯ

Сенат

а) зазначає, що на 2003 рік припадають 70-ті роковини насильницького голоду в Україні, спричиненого цілеспрямованими діями сталінського комуністичного режиму Союзу Радянських Соціалістичних Республік;

б) нагадує, що тільки внаслідок сталінської політики 1932–1933 рр. було замордовано близько 7 мільйонів українців, а ще мільйони загинули під час наступних “чисток” того ж десятиліття;

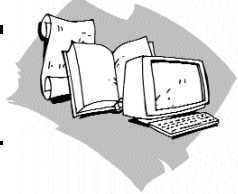
в) зазначає, що **це — один із найжахливіших актів геноциду в історії**;

г) вшановує пам’ять загиблих;

д) приєднується до українців у всьому світі, й особливо до тих, які живуть в Австралії, у вшануванні цих трагічних подій;

е) вважає за необхідне сприяти тому, щоб теперішнє та майбутні покоління знали про страхи-ливе зло, яке призвело до голодомору.

(Ухвалено 30 жовтня 2003 року)

БЕЗ ТЕРМІНУ ДАВНОСТІ

жується як “акт терору та масового вбивства українського народу”, і українська громада докладає зусиль, аби резолюцію з осудом цих людиноненависницьких дій як акту геноциду ухвалив сенат.

Показовим є те, що винуватців злочину засудили парламенти саме тих країн, де активно діє діаспора. В Угорщині це сталося завдяки тому, що тамтешній державний орган самоврядування українців звернувся до Державних зборів із поданням ухвалити постанову для вшанування пам’яті жертв винищення українського народу, а також осуду штучного спланованого голоду. В обґрунтуванні зазначалося, що українці є меншиною, на яку поширюється дія закону Угорської Республіки про права національних і етнічних меншин, серед яких є особи, що пережили страждання голодомору, та їхні нащадки. Подібного, на жаль, не домоглися значно численніші громади сусідніх Польщі, Словаччини та Румунії.

Зате в далекій Австралії сенат ухвалив резолюцію, в якій наголошується, що український голод — “один із найжахливіших актів геноциду в історії”, а сенат Канади — країни, де українська громада чи не найактивніша і не найвпливовіша, прийняв документ, лейтмотивом якого є два нерозривно пов’язані поняття “голодомор — геноцид 1932–1933 років” (до речі, його проект подав законодавець українського походження Рейнелл Андрейчук). Розчарована теперішнім становищем в Україні діаспора простягає нам руку задля утвердження історичної правди й справедливості та духовного відродження нації.

Тільки не слід впадати в ілюзії: сучасний світ, який котиться у прірву тероризму й політичних катаклізмів, навряд чи розуміє українську справу; заклопотаний іншими проблемами, він, швидше, байдужий до неї. Час прозріння ще не настав і не настане ніколи, якщо ми поступатимемося національною та людською гідністю, моральними принципами.

- Аркадій СИДОРУК**, член Ради Асоціації дослідників голодоморів в Україні, кореспондент в ООН (Нью-Йорк) у 1980—1989 рр.

ДОКУМЕНТИ

УГОРЩИНА

“Державні збори, підтверджуючи вірність Угорської Республіки закріпленням у Конституції основним демократичним правам; під знаком відданості ідеї демократії та прав людини; розуміючи те, що повага й захист проголошених міжнародними документами та конвенціями непорушних і невід’ємних основних прав людини є першочерговим обов’язком держав; переконані в тому, що поважання і дотримання прав національних меншин як частки загальних прав людини є суттєвим чинником миру, справедливості, безпеки, стабільності та демократії; знову заявляють, що Угорська Республіка зобороняє і засуджує будь-яку політику, що переслідує, кривдить, ускладнює життєві умови, перешкоджає здійсненню прав будь-якої національної чи етнічної меншини або особи через те, що вона належить до меншини, чи спрямована на насильницьке виселення, переселення будь-якої меншини; рішуче засуджують будь-які тоталітарні режими чи прагнення до диктатури, що позбавляють громадян гідності та невід’ємних прав на свободу; **засуджують усі види расової, національної чи етнічної дискримінації, особливо ті, що спрямовані на винищення окремих народностей, — геноцид.**

1. Державні Збори з глибоким потрясінням поминають 70-ті роковини Великого голоду в Україні — страхітливу трагедію в історії людства та жертви голодомору українського народу.

2. Державні Збори висловлюють солідарність та співчуття угорського народу рідним, нащадкам, а також тим, хто пережив влаштований радянською сталінською системою штучний спланований голодомор, жертвами якого стали майже 7 мільйонів людей, серед них — 3 мільйони дітей”.
(*Ухвалено 24 листопада 2003 року; постанову подано у скороченому вигляді*)

Документи публікуються у неофіційних перекладах з англійської, іспанської та угорської мов

† Центральне правління Всеукраїнського Товариства “Просвіта” імені Тараса Шевченка, Всеукраїнська молодіжна громадська організація “Молода Просвіта” та редакція газети “Слово Просвіти” висловлюють щирі співчуття Голові “Молодої Просвіти” Віталію Морозу з приводу тяжкої втрати — раптової смерті його батька **Андрія Антоновича**.

ДЕРЖАВНА ПРОГРАМА — ЦЕ ДУЖЕ СЕРЙОЗНО!

Ми вже звикли до появи чергових державних програм підтримки української мови, до залишкового принципу їх фінансування і зрозумілої недовісті з огляду на реальний стан функціонування української мови в Україні. Але нова Державна програма розвитку і функціонування української мови на 2004—2010 роки (прийнята постановою Кабінету міністрів України від 2 жовтня 2003 р. № 1546) заскочила мене якраз перед Новим роком. Дізнався про неї випадково, під кінець терміну регіонального реагування і наша обласна організація терміново передала в обласну адміністрацію пропозиції від “Просвіти”. Це й зрозуміло, адже нова програмою формальна участь “Просвіти” вже не передбачалася. З одного боку це погано, адже влада вже не хоче бачити в “Просвіті” особливого соціального партнера. Але цей факт повинен стимулювати нашу дію як координатора організаційної частини української громади в цьому питанні державного будівництва. Хоч пропонувана державна програма і передбачає громадське обговорення визначальних її проектів, але ми розуміємо, що реально воно можливе лише на рівні організованої громадськості. Суперечки на “кухні” чи в творчих тусовках враховуватись не будуть. Це я — до тої української еліти, яка бачить своє просвітництво і місію поза українськими організаціями. Просто такий механізм реагування державної машини, яка є головним виконавцем держав-

НЕ БУДЬМО ОТАРОЮ ОВЕЦЬ

Виріс я на давньому козацькому хуторі Фастівці, від якого вже й сліду не залишилося. Батько пригадував, що як він був іще малим, то в хуторі жило 25 родин і 21 одна з них — на прізвище Фастівець. Не пам’ятаю, як в інших сім’ях, а в нашій слово “козак” було почесним. І до всього українського було ставлення шанобливе, особливо до пісні — батько їх знав багато і гарно співав.

Та коли мені випало залишити своє рдинне гніздо й опинитися в обласному центрі, відразу відчув презирливе ставлення горodian, здебільшого вчорашніх селюків, до куртів у (так зневажливо називали нас, сільських хлопців), які розмовляли українською мовою. А так же хотілося й собі бути, як усі. До того ж, у медучилищі, де я навчався, жоден предмет не викладався українською мовою. Відтак незабаром і я став, “як усі” — хизувався перед товаришами “руським язиком”. Справжній тобі горodianин!

Минуло небагато часу, як я й листа додому написав “городською” мовою. А оскільки в російській мові слова “тато” немає, то я батька назвав “папою”. Пригадую, довгенько чекав на відповідь, а коли одержав... Батько, Царство небесне йому, дав доброго прочухана. “У Сумах можеш кацапитися, якщо вже тобі хочеться, а мені твого папкання не треба”, — суворо наказував.

Відтоді минуло понад 40 років, а мені й досі пече сором душу, що своїм листом принизив батьків. І за чужих дітей мені соромно, як чуо, коли вони, трохи поживши в місті, намагаються “штокати” з рідними батьками.

ЧАРІВНИЙ КРАЙ БЕСКИДІВ І СМЕРЕК

Як відомо, восени 2003 року в Долині, що на Івано-Франківщині, відбувся “Бойківський фестиваль”... На жаль, “Слово Просвіти” приділило увагу науково-практичній конференції, котра відбулася з цього приводу в селищі Рожнятові, а про Долину на сторінках газети було сказано значно менше, лише інтерв’ю з відомим меценатом, вихідцем із Долини, засновником і фундатором музею “Бойківщина”.

Так-от, місто Долина — одне з найстаріших міст Галичини. Воно було засноване ще в кінці першого тисячоліття нашої ери. І завдяки відкриттю долини соляних джерел стало відомим ще в прадавні часи високоякісною кухонною сіллю. Навкруг розташувалися чотири гори: Знесіння, Бабієва гора, Замчище та Загір’я... На жаль, фестиваль проходив у новій частині Долини, котра постала у всій сучасній красі новобудов і розквітає завдяки розвинутій нафтогазовій промисловості (понад 50 років тому в Долині знайдено поклади нафти й газу), а про стару частину міста наче забули. Але саме в старій частині Долини, на вже згаданий горі Знесіння був Вознесенський монастир і монах Теокліст ще в 1112-му році записав у літописі

ної програми. Практично вже завершено формування регіональних програм розвитку і функціонування української мови (в тримісячний термін із дня прийняття Державної програми). Якщо й будуть прийняті пропозиції обласних організацій “Просвіти”, то нема гарантій, що для них знайдеться бюджетне фінансування. Але це треба робити — і то невідкладно, всіма засобами домагаючись участі в програмі на правах громадського партнера. Декларація широкої участі громадськості дає право на дискусію всім організаціям, у тому числі й тим, які за “двомовність” як основу державної мовної політики. Хоча сам термін “мовна політика” є доволі сумнівним, адже політика як мистецтво компромісів не гарантує справедливості в міжетнічних у мовних стосунках. Уся державна мовна політика викладена в Українській Конституції і кращого від закону нічого не придумаєш. Компроміс у мовному питанні означає принаймні тимчасову несправедливість щодо якоїсь мови, яку важко виправити впродовж поколінь. Якщо це стосується мови державної — шкоду державному процесові важко оцінити. Ми вже це відчуваємо, маючи стабільність мінімального прожитку. Особливість теперішньої мовної програми в тому, що вона вимагає організованого домагання участі з боку української громади, свідомих громадян різного національного походження. Якщо ми цього не зможемо, не зуміємо оцінити нашу дер-

Хоча в цьому нічого дивного немає. Нас же століттями привчали до думки, що українська мова, ніби той бруд, що прилип до тіла. І чим його швидше змиєш, тим швидше матимеш пристойніший вигляд. Одним словом, не панська, мужицька мова.

Так було, так є і так ще довго буде, бо реальних кроків щодо утвердження української мови в усіх сферах життя країни катма. Більше того, йде тотальне зросійщення українського люду. Навіть моя 8-річна внучка, вихована в українському дусі, коли починає бавитися з ляльками, мимоволі, буває, розмовляє з ними російською, адже майже всі дитячі телепередачі — російськомовні. І російська мова в підсвідомості дитини вже закладена.

Здобувши державну незалежність, Україна все одно не стала незалежною від гніту російської мови, яка дедалі зміцнює позиції в нашому інформаційному просторі. Ось приклад. Напередодні Нового року побував у Києві, відвідав не менше 10 газетних кіосків і розкладок — і в жодному (жодному!) не вдалося купити газету українською мовою. Де ми живемо? Київ — якої держави столиця? Боляче й соромно...

Як на мій погляд, в утвердженні державної мови багато залежить від становища мови у вищих навчальних закладах. Сьогодні переважна більшість батьків усіма доступними способами намагається влаштувати своїх дітей до вузів. А уявіть собі, що навчання в них здійснюється лише українською мовою. Яка була б реакція батьків? Та вони вимагали б іще з дитячого садка навчати їхніх чад тією мовою, яка домінує у вузах. Не сумніваюся,

про заснування міста переказ. На жаль, літопис не зберігся...

Аби уникнути подібних прикрощів у майбутньому, аби знати свої корені й зберегти правду для майбутніх поколінь, і створений музей “Бойківщина”. Музей успішно працює. А нещодавно, наприкінці 2003-го року, до рідного музею завітав його “батько” — пан О. Антонович — і приніс у дар цінні колекції побутових речей, вишивок, сувенірів, що належали його сім’ї, а також універсальну колекцію... сірників, куплених ним у свій час у різних країнах світу.

Де дати проведення фестивалю вийшов чудовий ілюстрований високоякісними кольоровими світлинами, що вражають красою і майстерністю поліграфічного виконання, фотоальбом “Долинщина”. Його автор — відомий на Прикарпатті журналіст М. Борис.

Він є також автором супроводжувального тексту. В цьому високоякісному виданні (у твердій лакованій обкладинці) об’ємом 128 сторінок охоплено всі досягнення району в галузі історії, культури, літератури, народного господарства, спорту, медицини, сфери послуг. Окремі розділи присвячені культовим спо-

ЛИСТ ЧИТАЧА — ДО ДРУКУ!

жавної мови як державного чинника, в кінцевому рахунку — чинника нашого добробуту, — державна чиновницька машина зробити це за нас на власний розсуд. Знаючи, як у державних структурах різні чиновники по-різному розуміють Закон про мови, неважко здогадатись, якщо може бути деталізація надто загальних пунктів програми, — яких більшість. Навіть легко передбачити, який із проєктів нової редакції Закону про мови буде пропонуватися для всенародного обговорення. Напевно, той проєкт, у якому передбачено добре прописаний розділ “мовна політика”. Тому перед усією “Просвітою” та активними громадянами постає дуже складне й термінове завдання — домогтися реальної участі в державній програмі розвитку й функціонування української мови за єдиною програмою, сформовано шляхи аналізу всіх розділів урядової програми. Тільки системна дія, програма на “програму”, може зробити урядову програму корисною для розвитку й поширення української мови. Тільки народна підтримка державної мови в критичний час зможе компенсувати і відсутність належного фінансування і державної волі багатьох чиновників. Нехай шпальти нашої газети стануть трибуною всенародного обговорення з цього життєво важливого питання, а обласні організації перетворяться на центри народної активності й просвіти! Це не загальний заклик, а виклик моменту, ухилитися від якого ми не можемо.

- Володимир ФЕРЕНЦ**, заступник голови Івано-Франківської обласної “Просвіти”

НАБОЛІЛО!

що цю істину не менше за мене розуміє мій земляк — міністр освіти п. Кремень. Тільки шкода, що знання його не стали практикою, що п. міністр виявився недисциплінованим посадовцем, оскільки не виконує Закону про мови, прийнятого ще за радянської влади. Мені доводиться бувати в Міністерстві освіти, а цікаво знати, якою мовою спілкуються між собою його чиновники та клерки?

Читачі “Слова Просвіти” правильно наголошують: доки українська мова не стане робочою мовою в кабінетах високих посадовців, доти не поліпшиться ситуація — годі й сподіватися. Але ж наші чиновники — звичайнісінькі коти з відомої байки. До того ж, вони наших із вами критичних закидів не бачать, не чують. Сумніваюся, чи багато з них узагалі знають, що є така газета, як “Слово Просвіти”. Ось й виходить, що ми один одного переконуємо, наскільки це важлива справа — утвердження державної мови в державі.

Який же вихід? На мій погляд, щоб виправити катастрофічну ситуацію з державною мовою, треба, щоб до влади прийшли справді патріоти, які не на словах, а на ділі вболівають за свою землю, за свій народ, за кожного з нас. А це залежить лише від виборців. Який би потужний адмінресурс не був задіяний у виборах чи президента, чи народних депутатів, все одно правда буде за нами, за народом, якщо, звичайно, ми з вами — не отара овець. У цьому, здається, всіх переконав досвід Грузії. Не даймо себе ошукати, як на попередніх парламентських виборах!

- Григорій ФАСТІВЕЦЬ**, м. Буринь Сумської обл.

СЛІДАМИ НАШИХ ВИСТУПІВ

рудам та духовним надбанням району.

Альбом “Долинщина” вийшов за сприяння голови Долинської райради п. В. Телчука.

Рік культури був також відзначений у нашому райцентрі відкриттям нового приміщення Центральної районної бібліотеки. У наш час таке буває нечасто. А в Долині під час Бойківських фестин Долинська центральна бібліотека отримала чудове сучасне триповерхове приміщення. Тут розмістилися просторий зал для проведення презентацій книг та інших заходів, у якому встановлені комп’ютери з виходом в “Інтернет”, просторі абонементний та читальні зали, шовища для книг.

Почесним гостям фестивалю, крім книг про бойківський край, був подарований компакт-диск місцевого композитора та виконавця з Долини Я. Шершеня... Диск відкривався піснею “Бойківський фестиваль” (муз. Я. Шершеня, вірш авторки цих рядків).

Отож, провінція живе, святкує не гірше від столиць, бо живуть тут духовно багаті люди.

- Надія ДИЧКА**, член Національної спілки письменників України, м. Долина Івано-Франківської обл.

«НАШІ ДУШІ НЕ

З великим обуренням прочитав у “Слові Просвіти” № 49 (217) 3–9 грудня цього року про те, що окремі наші співвітчизники виступають проти просвітянської акції “Збудуймо Тарасову церкву”.

Як колишній учитель-філолог, знаю, що було немало сучасників Шевченка і “критиків” пізнішого періоду, які виряджали його в одіж мирного співця предківських “устоїв”, наївного аматора старовини, сентиментального й безвольного плакальника.

Інші, навпаки, вбачали в ньому страшного гайдамаку, бо ж закликав народ “громадою обух ставити”, — тобто до збройного повстання.

Багато було різнобою, помилок і навіть нісенітниць в оцінці його поетичної майстерності. Довгий час на нього дивилися як на самоука, дилетанта, що незграбно й невміло володів пером. Іванові Франку належать чи не найглибші розвідки про творчість Шевченка. Це він сказав: “Шевченко був кріпаком, а став володарем у царстві духа, десять років терпів ненависну солдатську муштру, а для визволення народів Російської імперії від кріпосницького гніту зробив більше, ніж десять побідних армій”.

Без перебільшення можна сказати, що, завдяки титанічній праці Шевченка на поетичній і мовній ниві, Україна змогла народити цілу плеяду видатних майстрів слова, які вивели українську літературу на світовий рівень. І ніхто не збирається “лишати їх із комплексу меншовартості” після того, коли буде побудована Тарасова церква, як іронічно сказала пані Любов Кравченко з Харківщини. Вони були, є і залишаться елітою українського суспільства. Але на кожному з них, як сказав Максим Рильський, відбилася печать Тарасового духу.

Шевченко живе в кожному порядному українцеві, справою честі якого є підтримання акції, а не влаштування полеміки на сторінках преси: чи варто це робити, чи ні?

Що ж до побудови Храму Матері України, то це ідея непогана, яку згодом теж потрібно буде втілити в життя.

Станіслав ЗАХАРУК,
ветеран педагогічної праці,
відмінник народної освіти України,
м. Тульчин Вінницької обл.

* * *

Хочу висловити свої думки з приводу побудови Кобзареві церкви. Чудова думка, благородна мета. Абсолютно правильно, що церква повинна бути збудована за народні кошти. Але мене, як і багатьох українців, турбує одне питання: чиєю буде Кобзарева церква? При всій повазі до велимишановного пана Мовчана, хочу зазначити, що його висловлювання про “позаконфесійність” майбутнього храму, — то, вибачте, нісенітниця. Позаконфесійних церков не буває. Храм, у якого не буде власника чи бодай користувача, дуже швидко дістане того власника, і можу Вас запевнити, що ним буде Московський патріархат. А чекати створення єдиної Української Помісної Православної Церкви немає ніякої потреби з тої причини, що вона вже давно існує — це наша Українська

Православна Церква Київського Патріархату. Якщо якась із конфесій забажає приєднатися до неї — будь ласка. Отже, на думку членів нашої громади УПЦ КП, до вияснення власника майбутнього храму перераховувати на нього кошти передчасно, ми цього робити не будемо.

Хотілось би також торкнутися питання проектування храму. Християнські храми проектуються та будуються, облаштовуються за досить скромними церковними канонами. Звичайно, тут теж є простір для творчої фантазії архітектора, але церква повинна бути церквою, повинна нести ознаки традиційної української архітектури. Тому займатися цим повинні спеціалісти, які вже зарекомендували себе з крашого боку. Я висловлюю не тільки свою особисту думку, зі мною згодні й інші члени нашої громади. Благослови вас Господь.

Віктор ВЕРМЕНИЧ,
снт. Градизьк Полтавської обл.

* * *

В акції “Збудуймо Тарасову церкву” наше товариство теж бере участь, уже вислали 660 грн., збір грошей продовжуємо (вже маємо знову близько 400 грн.).

Відносно негативних відгуків на збір коштів “Кобзарева церква”, то в нас пряма відповідь і порада: “Схаменіться, будьте люди!..” Чому ці “доброзичливці”, живучи в Україні, топчуть брудними хоодаками нашу святу землю, скроплену кров’ю батьків, дідів та пращурів, так ненавидять усе українське, звірюють на будь-яку акцію в підтримку нашої державності, духовності, мови, пісні та обрядів, нашої історії. Не вийде у вас, яничари та перевертні, нічого з вашого скавуління! Україна відродиться, Україна була, є і буде!

Церква Тарасова буде!
Слава Україні!

М. БЕРЕЗОВСЬКИЙ,
м. Червоноград Львівської обл.

* * *

Я заступник голови міського осередку товариства “Просвіта” в м. Маріуполі. Наш осередок надіслав за підписом А. М. Мороза лист-прохання про пожертви на побудову Тарасової церкви до всіх маріупольських гігантів: БАТ “ММК ім. Ілліча”, БАТ “МК Азовсталь”, БАТ “Азовмаш” і т. п., місцевих філій провідних банків. Проте, як Ви бачите, грошей немає і, мабуть, не буде. Бо манкурти-керівники швидше віддадуть 110 грн. за концерт І. Алегрової, ніж на побудову церкви.

Віктор МАЗУР,
м. Маріуполь Донецької обл.

* * *

Ми порадилися з дружиною і вирішили, незважаючи на скрутний матеріальний стан родини, надіслати на будівництво всеукраїнської святині — Тарасову церкву — 100 грн.

Хай ця споруда стане символом українського єднання і злагоди всієї нашої великої Родини. Бо без єднання і злагоди буде нам дуже і дуже тяжко жити, та й чи виживемо?!

Ми з дружиною широко бажаємо організаційному комітету цю най-

важливішу ідею сьогодення успішно довести до благополучного завершення.

Євдокія і Микола НОСЕНКИ,
м. Дніпропетровськ

* * *

Я, актор кіностудії імені О. Довженка, вношу маленький вклад 50 грн. із своєї пенсії (157 грн.), яку одержую за свої 48 років, відданих мистецтву. Міг би віддати всі, але треба якось жити. Але на Тарасову церкву нічого не пожалію, щоб про неї весь світ знав.

Дзвіночків чути срібний передзвін,

І добра вість летить

зі всіх сторін,

Бо треба нам усім спішити,

Щоб на землі добро робити.

Йосип НАЙДУК,
М. Київ

* * *

Від імені семикласників Великокоштовської ЗОШ І—ІІІ ступенів (Городнянський р-н Чернігівської обл.) звертається до Вас із листом учителька української мови та літератури зі 46-річним педагогічним стажем Ганна Федорівна Гнатюк.

21 листопада 2003 року в нашій школі було проведено відкритий урок “Історія написання та подальша доля “Заповіту” Шевченка”. Йому передувала пошукова робота всіх семикласників (у класі всього 8 учнів). Перечитали багато художньої літератури та наукових досліджень на цю тему. Зібрали цікавий матеріал. Якраз у період підготовки діти почули радіопередачу про збір коштів на побудову Кобзареві церкви й вирішили пожертвувати по одній гривні кожен (Юлія Якуш, Іра Якуш, Дмитро Ющенко, Сашко Орел, Василь Науменко, Ігор Кравченко). Я від себе жертвую 20 гривень.

На уроці я звернулася до присутніх: “Збір всенародних коштів на побудову Тарасової церкви говорить про те, що наші душі не зачерствіли. Пожертвуймо, хто скільки зможе, на втілення в життя цієї благородної справи. Нехай наші крихти-копійки стануть невеличкою піщинкою в стінах храму, з амвона якого звучатимуть акафісти народу України, її зболеному (за словами вірменського поета Ісаакяна), але гордому поетові.

А свій урок ми закінчили музикою Гордія Гладкого до “Заповіту” у виконанні хорової капели “Думка”, яку присутні слухали стоячи.

Ганна ГНАТЮК,
с. Великий Листвин Чернігівської обл.

* * *

У наших краях ширяться трижовні чутки, що в Каневі, на Чернецькій горі, зводитимуть храм Московського патріархату. Для чого? Аби заслонити ним, принизити постать Великого Кобзаря, який сам є найвищим духовним храмом українства? І на це самоприниження ми ще маємо жертвувати кошти?

Арсен ПАЛАМАР,
письменник,
м. Тернопіль

Від редакції

Читайте в наступному числі “Слова Просвіти” інтерв’ю з головою ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка **Павлом Мовчаном**, який відповість на всі ваші запитання про Тарасову церкву.

Тарасова церква

ШАНОВНІ ПРОСВІТЯНИ!

Сердечно вітаю вас зі святами — Новим роком та Різдвом Христовим!

Щиро бажаю всім вам доброго здоров’я, щастя, сімейних радощів та успіхів у всіх ваших справах, хай Господь Бог завжди захищає вас від усіляких негараздів!

Мені 74 роки, мешкаю в поганенькій однокімнатній квартирі в Сумах.

Життя склалося так, що до “фінішу” наближаюсь у нелегкій самотності.

Належу до тієї більшої частини знедолених, пограбованих, позбавлених елементарних людських прав українських пенсіонерів-жебраків, знищення яких є одним із головних диявольських планів бандитської влади.

Отак животіємо і ждемо, як віл обуха, своєї черги, згадуючи з гіркотою той день, коли більше дев’яноста відсотків нас, ошуканих дурнів, ішли на виборчі дільниці, дивлячись на фальшиві лозунги, голосувати нібито за “щасливу незалежну Україну”, а потім виявилось, що проголосували за владу найзаклятіших злочинців.

Оце піднявся б Тарас та подивився, що ми, нікчемні, тупоголові нащадки, дозволили злодіям зробити з нашою рідною Україною. І, напевне, сказав би, що краще вже не рипалися б і сиділи, недоумки, хоч і не в солодкому радянському ярмі, аніж міняти його на вдєсятеро гірше ярмо бандитської влади.

За все своє життя я так і не спромігся поїхати в Канів і вклонитися нашому Великому Пророкові. Та ось з’явилася нагода хоча б трішечки спокутувати цю провину, коли почув по радіо про Тарасову церкву і вирішив надіслати й свою лепту — 3 гривні. А потім збагнув, що краще було б і сусідів залучити до цієї справи (мабуть, так Господь надоумив мене), і пішов по квартирах нашого 60-квартирного будинку.

Обходячи квартири, наслухався всякого — і доброго, і злого, і навіть образливого, в деяких випадках було навіть вороже ставлення до цього (Бог їм суддя), а дехто навіть висловлював припущення щодо присвоєння зібраних коштів. Це змусило мене зняти ксерокопії квитанції на поштовий переказ грошей та списку мешканців будинку, що внесли свої пожертви, і наклеїти їх на вхідних дверях обох під’їздів із відповідним роз’ясненням на окремому аркуші. Були й такі, що вкрай скрутне матеріальне становище не дозволяло їм пожертвувати хоча б одну гривню, і я їм вірю. А були й такі, що без зайвих слів просто відмовчувалися, хоча вони не такі вже й бідні. У деяких квартирах на цей час ніхто не мешкав.

Та як би там не було, попри всі негаразди, все ж переважна більшість людей (38 квартир) із розумінням поставилися до цієї справи.

Мій давній знайомий, а нині сумський просвітянин Олексій Іванович Дубовик дав мені вашу адресу й рахунок у Подільському банку Києва, куди я переказав зібрані гроші.

Надсилаю на адресу оргкомітету зі спорудження церкви Тараса квитанцію на 61 гривню та список мешканців нашого будинку, які внесли свої пожертви.

На цьому будьте здорові.
З повагою до всіх вас

Костянтин НАГОРНИЙ,
м. Суми

Пожертви від мешканців будинку № 67 по вулиці Нижньо-Сироватській у Сумах на спорудження майбутнього храму “Тарасова церква” біля Чернечої гори в Каневі:

Нагорний К. П.	3,00
Тверезовська Л. З.	1,00
Косенко Ю. В.	1,00
Рудь П. В.	3,00
Підгорна А.	1,00
Гетманова Л. М.	2,00
Овсюченко В. С.	1,00
Горбань Н. Л.	2,00
Западня Н. М.	2,00
Куксенко А. І.	2,00
Литовченко О. М.	1,00
Попенака В. М.	4,00
Мельник О. І.	2,00
Станченко С. В.	1,00
Купрієнко Л. В.	2,00
Козачок Н. М.	1,00
Гудимов О. А.	1,00
Кривець О. М.	1,00
Давиденко О. В.	1,00
Заїка А. О.	1,00
Супруненко О. І.	5,00
Шаршунова О. М.	1,00
Артамонова Н. М.	1,00
Литвин О. А.	1,00
Антоненко Л. Г.	5,00
Лалетина І. А.	1,00
Бережна Л. В.	1,00
Сokol В. І.	1,00
Косінова Т. М.	1,00
Соклаков В. В.	2,00
Удовенко О. В.	1,00
Ревенко Т. В.	2,00
Закотей Г. М.	1,00
Білоус В. М.	2,00
Приходько Л. В.	2,00
Шимко О. І.	1,00
Лазкий В. Т.	1,80
Мартиненко В. В.	2,00

Всього: 64,80 грн.

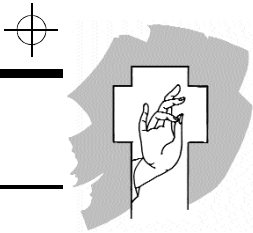
Із зібраних добровільних пожертв у сумі 64 гривні 80 коп. поштовим переказом надіслано 61 гривню на адресу, вказану в “Зверненні до всіх українців світу” Всеукраїнського товариства “Просвіта” імені Тараса Шевченка.

Вартість поштових послуг становить 3 грн. 78 коп.

До цього листа додається квитанція на поштовий переказ. Кошти зібрав і надіслав переказом у Київ пенсіонер Костянтин Павлович Нагорний.

Добровільні пожертви
“На Кобзареву церкву”:
МБФ “Українська Родина”
Р/р № 26045200145101
в Подільській філії АКБ “Київ”,
МФО 320401 ЗКПО 21709106

Тарасова церква

9

ПОЖЕРТВИ НА ТАРАСОВУ ЦЕРКВУ

Продовження. Початок у числах 39–52 за 2003 р., числі 2 за 2004 р.

Офірувач Сума, грн.

І	
Антонова Л. М., м. Донецьк	20,00
Антонюк (ініціали не вказано), м. Київ	100,00
Антохів Михайло	
Васильович, м. Львів	100,00
Байдич Віктор Григорович, Хмельницька обл.	130,00
Безродний Віталій Михайлович, м. Дніпропетровськ	
("Збудуємо Храм Національного Духу! Храм наших душ!")	10,00
Білинська Оксана, м. Львів	500,00
Білоголовка В. М., м. Івано-Франківськ	20,00
Білоголовка В. М., м. Івано-Франківськ	20,00
Білоголовка М. В., м. Івано-Франківськ	20,00
Блащак В. А., м. Галич	10,00
Бондаренко Іван Васильович, с. Вербівка Кам'янського р-ну Черкаської обл.	10,00
Бондарчук Михайло Іванович, с. Калинівка Вінницької обл.	33,00
Бровченко Володимир Якович, м. Київ	20,00
Вихованко Ярослава Федорівна, м. Чернівці	30,00
Від ППО працівників управління соціального захисту населення Франківськоїрайадміністрації (через Чубей), м. Львів	45,00
Внесок від 29.12.2003 р., м. Харків (прізвище не вказано)	95,00
Вовк О. Р., м. Київ	50,00
Вовк Р. А., м. Київ	100,00
Гаврилів Ігор	
Олександрович, м. Львів	100,00
Галабурда Юрій Андронович, м. Київ ("Тарасова церква буде — так хоче Бог і Україна")	50,00
Ганущак Михайло, м. Миколаїв	20,00
Гвіздицька ЗОШ І-ІІІ ст., Коломийський р-н Івано-Франківської обл. ("Хай в Тарасовій церкві святий вічно витає душа Кобзаря")	441,57
Гербай Н. М., м. Львів	50,00
Гіщак Богдан, м. Київ	100,00
Головач Марія Василівна, м. Коростень	15,00
Гольцева Софія Володимирівна, м. Київ	50,00
Гомза Ярослав Юрійович, с. Очеретине Ясинуватського р-ну Донецької обл.	25,00
Горovenko O. B., П. П., м. Київ	30,00
Городенківська ЗОШ І-ІІ ст., члени "Просвіти"	
Івано-Франківської обл.	10,00
Давид Ярослав Якович, м. Львів	70,00
Данилюк Петро Михайлович, м. Заліщики	
Тернопільської обл.	50,00
Дзюба Олексій Іванович, м. Кременчук	
Полтавської обл.	20,00
Добровільні пожертви через Яремко Л. Й., м. Радехів	161,00
Дяченко Петро Михайлович, м. Сімферополь	40,00
Заброцький Іван, м. Борщів Тернопільської обл.	200,00
Замулінська Л. Ф. (від імені колективу), м. Коломия	200,00
Ковальова С. С., м. Київ	20,00
Коральов Т. Г., м. Орджонікідзе Феодосійського р-ну, Крим	20,00
Купичівська ЗОШ І-ІІ ст., Львівська обл.	20,00
Куракса О. Ф., м. Севастополь, Крим	35,00
Курінний Анатолій Володимирович, м. Полтава	10,00
Манаєнко О., м. Київ	25,00
Мармій І. І., м. Хмельницький	20,00
Масюткіна Г. Н., Колобова, м. Севастополь	20,00
Мацьопа Ірина, Мацьопа Роман, м. Чернівці	30,00

Меблі-сервіс, м. Червоноград	200,00
Медведкова Віра Дмитрівна, м. Шостка Сумської обл.	100,00
Мешканці села Григорівка: Бранець М. І., Бранець Т. І., Поповіченко Н. В., Дремлюга Н. А., Кучма К. П., Лопань Н. В., Кисіль О. І., Середа Г. П., Обухівський р-н Київської обл.	19,00
Микитинська СЗШ І-ІІІ ст., Івано-Франківська обл.	51,53
Мостинський Михайло Павлович, м. Сколе Львівської обл. ("Хай Господь Вам допомагає в побудові Храму на благо України")	15,00
Мотчук Сергій Антонович, м. Перевальськ	
Луганської обл.	10,00
Невмержицький Петро Сергійович, м. Овруч Корстенського р-ну Житомирської обл.	25,00
Олексійчук Аркадій Максимович, м. Єнакієве Донецької обл.	20,00
Панчишини Анна, Зиновій, Богдан, Ольга, м. Львів	50,00
Перша Українська гімназія, м. Миколаїв	75,00
Петренко Микола Степанович, м. Обухів Київської обл.	10,00
Піх Теодор Іванович, м. Ямпіль Пустомитівського р-ну Львівської обл.	50,00
Радехівська Р. А. (через Харченко) Львівська обл.	50,00
Радехівське управління газовим господарством, Львівська обл.	100,00
Радомишлянський ліцей № 1 ім. Шевченка (через Безсудну Н. А.), Житомирська обл.	200,00
Риженко Ганна Семенівна, м. Київ	50,00
Розвадовський Олег Іванович, м. Тернопіль	15,00
Рубель Іван Костянтинович, м. Київ	25,00
Саганюк Катерина Павлівна, м. Київ ("Хай береже нашу справу Бог!")	20,00
Сергійчук Петро Іванович, м. Бердянськ	15,00
Ситник А. А., Сімеїз, м. Ялта	5,00
Сіваченко Олександр Юрійович, м. Харків	140,00
Сімферопольська українська школа-гімназія, Крим	44,00
Сколівське відділення ЛОД АППБ "Аваль"	50,00
Сокур Олена Миколаївна, м. Київ	50,00
Союз українок м. Галича (через Верещак Євгенія) ("З Різдом Христовим! Нехай Господь благословить Вашу працю!")	115,00
Союз українок, с. Залуква Галицького р-ну Івано-Франківської обл.	112,00
Спасівська ЗОШ І ст. Коломийського р-ну Івано-Франківської обл.	110,00
Спілка політв'язнів Залізничного району, м. Львів	60,00
Тернопільська міська організація ВУТ "Просвіта" (через Дарію Чубату)	500,00
Тетевецька СШ, Львівська обл.	102,00
Тінькова Марія Панасівна, м. Чернівці	20,00
Ткач В. П., Зінківський р-н Полтавської обл.	10,00
Ульянова Валентина Антонівна, с. Григорівка Обухівського р-ну Київської обл. ("Схвалюю благородну акцію")	10,00
Учні Київської СШ № 25 і вчителька Колюх Г. В. ("З любов'ю до своєї землі, з надією на відродження її духовності, величі і краси вносимо свій вклад")	46,00
Фенчик Ігор Романович, м. Сокаль Львівської обл.	200,00
Фуртаки Богдан і Святослав, м. Львів	100,00
Хмелюк М. П., Цьома В. Д., пенсіонери, с. Перевальне Сімферопольського р-ну, Крим	20,00
Хоменко Леонід Федотович, ветеран праці, с. Григорівка Обухівського р-ну Київської обл.	10,00
Цибенко Микола Іванович, м. Дніпропетровськ ("Збудуємо! Загал наш чималий! Щоб всі шляхи до Храму нас вели!")	10,00
Чумак Луїза Семенівна —	

від групи ІІІ-АМС та бригади № 2 групи № БФ Конотопського медучилища, Сумська обл. ("Ми — українці, ми віримо в Україну")	55,00
Шевчук Григорій Васильович, Шевчук Нінель Георгіївна, м. Житомир	7,00
Юрпольський В. П.	20,00
Юрченко Л. Н., м. Київ	50,00
Яхніцька Осипа Іванівна, м. Львів	20,00
Яценко Петро Семенович, с. Гусачівка Обухівського р-ну Київської обл. ("Ви на правильному шляху. З Богом!")	5,00

ІІ ПОЖЕРТВИ, ОТРИМАНІ У 2004 р.

9-В клас Київської СШ № 25, надіслала Норинська Анна Балабан А. А., м. Ямпіль Вінницької обл.	20,00
Вельма Алла Костянтинівна, м. Полтава ("Дай Боже, щоб "Кобзарева церква" благословила українців на щасливе життя")	5,00
Возняк Д. К., м. Київ	50,00
Григор'єва (ініціали не вказано), м. Одеса ("Нехай Кобзар нам вказує дорогу!")	266,00
Громада церкви св. Параскеви, с. Гучин Гоцанського р-ну Рівненської обл. (51 чоловік, священник Полянця І. А.), надіслав Дем'янюк М. Р. Гряшовський (ініціали не вказано), м. Тернопіль	250,00
Дудка К. І., с. Гоголівка Веселівського р-ну Запорізької обл.	50,00
Загородній Микола Сергійович, м. Миколаїв	50,00
ЗОШ № 99, м. Макіївка, (с. М.-Кринка) Донецької обл.	200,97
Кохановська Г. І., м. Дніпропетровськ	10,00
Коцовська І. Д., м. Черкаси	20,00
Маковецька Катерина Миколаївна, м. Київ	10,00
Маковецький Михайло Петрович, м. Київ	10,00
Мельник Л. Д., м. Київ	100,00
Мироненко Любов Василівна, с. Григорівка Обухівського р-ну Київської обл. ("Я з Вами!")	5,00
Педколектив Девладівської НСШ, с. Девладове Софіївського району Дніпропетровської обл.	12,00
Пенсіонерка К. зі Львова ("Дякуємо за ініціативу!")	10,00
Письменна Раїса Миколаївна, м. Харків	25,00
Побережний І. Ф., м. Київ	20,00
Скоропад М. М., м. Житомир	5,00
Смолінський Віктор Іванович, м. Кам'янець-Подільський Хмельницької обл.	50,00
Сологуб І. М., Грейгове Миколаївської обл.	20,00
Тунцикий Анатолій Леонтійович, м. Кременець Тернопільської обл.	250,00
Фольклорно-етнографічний колектив "Вербишенька" БДЮТ, смт. Нова Водолага Харківської обл. (Посилаємо кошти від благодійного концерту на будівництво "Тарасової церкви")	100,00
Чуприна П. С., м. Скадовськ Херсонської обл.	20,00
Юрченко О. М. — від 10-А, Б, В, Г, 9-Г класів ЗОШ № 224, м. Київ	40,00
Яківців Богдан Іванович, с. Назавізів Надвірнянського р-ну, Івано-Франківської обл. ("Христос народжується! Славимо Його!")	30,00
ІІІ	
Бабка Р. П., м. Макіївка Донецької обл.	5,00
Блощаневич Сергій Михайлович, м. Київ	100,00
Брамський Казимир Антонович, пенсіонер, м. Київ ("Нехай нам Бог допоможе об'єднати українців на побудову "Тарасової церкви")	50,00
Громада церкви греко-католицького віросповідання, с. Східниця Львівської обл.	210,00
Громада церкви Пресвятої Євхаристії, УГКЦ, м. Рудки Самбірського р-ну Львівської обл.	253,00

Желада І. П., м. Охтирка Сумської обл.	20,00
Жителі м. Ківерці Волинської обл. (усього — 23 особи, надіслав Киричук А. С.)	26,00
Закарпатська крайова організація політв'язнів і репресованих, м. Ужгород	300,00
Казбан Віктор Павлович, м. Суми	60,00
Курилець, м. Івано-Франківськ	20,00
Лялько Семен та Ольга, пенсіонери, м. Миколаїв ("З Новим 2004 роком! Міцного здоров'я та успіхів у праці всім!")	10,00
Мороз Б. М., м. Миколаїв	20,00
Осовський Дмитро Ол., м. Іллінці Вінницької обл.	20,00
Петрова Діана, учениця 11 кл., СШ № 5, м. Обухів Київської обл.	5,00
Поленько Людмила Олександрівна, Полтавська обл.	10,00
Потока Р. Я., м. Зимів Харківської обл. ("Удачі вам!")	10,00
Почта Оля та Вітя, учні 7-го та 8-го класу школи № 9 смт. Затока	10,00
Працівники "швидкої допомоги" райлікарні, м. Борщів Тернопільської обл.	50,00
Сабіщиков Ю. І., м. Київ	100,00
Семенюк Г. В., м. Чернівці	100,00
Спасенко Д. А. (адреса — нерозбірливо)	10,00
Темрюк Василь Володимирович, м. Київ	100,00
Чобонюк (ініціали не вказано), м. Коломия	10,00
ІV	
Бардиш Ірина Дмитрівна, с. Вигода Долинського р-ну Івано-Франківської обл. (другий внесок; перший внесок — 50,00)	10,00
Бахтала Лідія Петрівна, м. Київ ("Прийміть мою маленьку пожертву в пам'ять мого сина, що так рано покинув цей світ і щиро любив Кобзаря. Спом'янімо Степаненка Тараса Івановича")	15,00
Білоус Володимир Іванович, (Третій внесок. "Висилаю десятину від заробітної плати щомісячно"), м. Чернівці	30,00
Бобко Неля Володимирівна, м. Калущ Івано-Франківської обл.	10,00
Бондар Спиридон Якович, с. Садки Кременчуцького р-ну Полтавської обл.	10,00
Вовк П. П., м. Київ	25,00
Возна Є. П., м. Київ	5,00
Ганоха Н., м. Кривий Ріг	5,00
Гвоздь Віктор Степанович, м. Суми	50,00
Гложик Петро Васильович, м. Мукачеве Закарпатської обл. ("Бажаю Вам щастя, здоров'я, удачі в благодійній справі")	60,00
Горш Н. В., м. Харків	100,00
Джумарик П. А., с. Кути Івано-Франківської обл.	50,00
Дутка Ксенія Ігорівна, м. Калущ Івано-Франківської обл.	10,00
Дутка Микола Ігоревич, м. Калущ Івано-Франківської обл.	10,00
Зозуля Л. П., м. Житомир	10,00
Камецький Роман-Орест Теодорович, м. Львів	100,00
Когут Микола, м. Борислав Львівської обл.	204,20
Ломова К. та: Речка П., Дзюба І., Новак Д., Коваленко К., Ковальова А., Пономаренко М., Самойловський Є., Спектор Я., Ідчєєв К., Бражнік А.	21,00
Ляшенко Петро Дмитрович, м. Кагарлик Київської обл.	20,00
Моренець Олена Петрівна, м. Київ	20,00
Невидайло Микола Гаврилович, м. Дніпропетровськ	10,00
Олефір Іван Васильович, с. Супрунівка Полтавського р-ну Полтавської обл.	20,00
Оніщук Олена Онисіївна, 84 роки, колгоспний пенсіонер, с. Голубече Крижопільського р-ну Вінницької обл.	10,00
Погрібний Василь Михайлович, гірничий інженер, пенсіонер, м. Торез, Гірничорядувальне містечко, Донецька обл.	10,00
Почта Григорій Вікторович, смт. Затока Б.-Дністровський р-н Одеської обл.	3,00

Почта Раїса Степанівна, смт. Затока, Б.-Дністровський р-н Одеської обл.	5,00
Прокоп Ліда Сафонівна, м. Дубно Рівненської обл.	10,00
Садик О. І., м. Львів	50,00
Сиротюк Олександр Савович, с. Григорівка Обухівського р-ну Київської обл.	5,00
Степанюк Раїса С., с. Бужани Горохівського р-ну Волинської обл.	10,00
Терещук В. І., Польща	100,00
Тихоновський В. С., м. Київ	5,00
Учні СШ № 9, м. Черкаси	29,00
Черкалький М. І., Черкалька Л. А., Черкалька В. М. — пенсіонери, с. Саксагань П'ятихатського р-ну Дніпропетровської обл.	50,00
Чернявський Б. Т., м. Київ	20,00
Шенега Н. М., м. Київ	10,00

V	
Андрущенко Олена Миколаївна, с. Макухівка Полтавської обл.	20,00
Ануфрієв Юрій Анатолійович, м. Кам'янець-Подільський Хмельницької обл.	25,00
Вдовиця Сергій Карпович, м. Миколаїв ("Бажаємо Віри та Надії!")	15,00
Воляник Ан. Ів., м. Хмельницький	50,00
Глухенький Леонід Миколайович, пенсіонер, 80 років, с. Григорівка Обухівського р-ну Київської обл.	3,00
Грабова Маргарита Олексіївна, м. Нікополь	30,00
Гунько Надія Василівна, м. Харків	30,00
Гусар Д. А., м. Івано-Франківськ	10,00
Добруха Н. І., с. Мокіївці Шепетівського р-н. Хмельницької обл.	5,00
Іващенко Н. Г., с. Гвардійське, Крим	13,00
Каложний Іван Федорович, м. Дніпродзержинськ	20,00
Коваленко Микола Романович, м. Бердичів	10,00
Ковалишин Андрій Михайлович, м. Кіровоград	10,00
Козлов Анатолій Федорович, смт. Сімеїз, Крим	100,00
Кравчук (ініціали не вказано), Слив'янка	
Нижньогорський р-н	20,00
Кульчицька Любов Максимівна, с. Григорівка Обухівського р-ну Київської обл.	5,00
Мартинюк Василь Степанович, м. Луцьк	20,00
Мироненко Р. П., м. Миколаїв	50,00
Новосад В. Є. та Новосад М. О., м. Обухів Київської обл.	10,00
Олексичка ЗОШ І-ІІ ступеня, педагогічний та учнівський колективи, Стрийський р-н Львівської обл.	105,00
Осипенко Е. А., м. Київ	30,00
Педколектив, с. Іванівці	101,00
Пожертви від жителів смт. Делятин Надвірнянського р-ну Івано-Франківської обл.	23,00
Рибатенко С. Л., м. Дніпропетровськ	20,00
Сесь Тетяна Володимирівна, м. Дніпропетровськ	5,00
Сумське обласне козацьке товариство, м. Суми	45,00
Черняк (ініціали не вказано), м. Київ	150,00
Чумак Дарія Устимівна, м. Черкаси	30,00
Шилов Микола Митрофанович, м. Торез Донецької обл.	10,00
Щоголь Р. А., м. Одеса	30,00
Яців Богдан Миколайович, с. Олексич Стрийського р-ну Львівської обл.	10,00

VI	
Поштою не вказані ініціали та повні адреси: Внесок через р/р 0/2783 (імена та адреси не зазначено, просимо уточнити)	126,00
Гридіна, м. Дніпропетровськ	100,00
Камінський, м. Одеса	10,00
Касян, с. Шишаки Полтавської обл.	10,00
Мартівська СШ № 2	50,00
Михуляк, м. Тернопіль	10,00
Михайлюк, м. Придніпровськ	10,00
Отінійська ЗОШ	300,00
Серафинецька ЗОШ	60,00
Станьківська ЗОШ І-ІІ ст. (Через Гаврилук С.)	150,00

УСЬОГО НА РАХУНКУ ТАРАСОВОЇ ЦЕРКВИ — 210 428 грн. 13 коп.

Дідух, колядник, святавечірня свічка, різдвяне печиво

Хочеш мати здоровий рід — тре поклін печі зробити. Тре "триматися старовіцької їди, аби росли здорові діти. Нині люди спаніли, їде ковбасу та м'есо, та й від того збараніли і хорують. Ще моя мама казали: "Здоров'є родини в мамчиних руках, у мамчиних "їдах".

Марія Михайлівна СТУПАРИК-КІРАЩУК (дочка пані Василини), 1947 р. н., жителька м. Коломия Івано-Франківської області:

"Сі дванадцять страв я рихтую на Святий вечір, а перебрала їх від своєї мами Василини Ступарик і нанашки Ганни (хресної мами). Всі ці страви — пісні, старого звичаю".

КУТЯ

Зерно "піханої" (товченої) пшениці промити холодною водою і поставити на ніч. Варити, поки не стане м'якою. Щоб вона дійшла, поставити її в гарячу духовку або піч. Родзинки промити й залити теплим узваром. Затим запарити мак, відцідити й розтерти його в макітрі. Коли пшениця вистигне, до неї додати родзинки, горіхи, мак та мед (розведений узваром) — усе перемішати.

На Святий вечір у нанашки Ганни, коли ми приходили з кутею, нанашко Гринь по вечері сів кутю по чотирьох кутах хати, а ми, діти, мусіли лапати. Чинив се він для того, аби родила пшениця. Наостаток кидав кутю до стелі, щоби пшениця була в тім році стояча і висока. А ще кілька ложок куті кидав до стелі, аби роилися рої та лишилися в їхнім саді. Потім цю кутю зі стелі треба було зіскрібати — то добре на вроки. А ще нанашко Гринь на Йордань кропив вулики свяченою водою і посипав кождий вулик зернами з куті.

ПІСНИЙ БОРЩ ІЗ ГРИБАМИ, або РІЗДВЯНИЙ БОРЩ ІЗ ВУШКАМИ

Пшаткувати дрібно буряки, моркву і петрушку, залити водою, поставити варити. Потім додати бульбу і пошатковану капусту. Наприкінці у борщ всипати варену квасолу, підсмажену на олії цибулю та буряковий квас.

РИБА СМАЖЕНА

Рибу почистити, промити, посолити, обкачати в борошні. Смажити на олії.

Як немає свіжої риби, то може бути морожена.

ГРИБИ ЗАПАЛЕНІ

Сушені гриби треба замочити, порізати і поставити варити. Потім підсмажити борошно до золотистого кольору, додати холодної води, добре розмішати, аби не було гудзків. Цю підливу, загусту, як сметану, вилити в горнець, де варяться гриби, посолити, поперчити. Варити до готовності ще півгодини.

КВАСОЛЯ КОЛОЧЕНА

Півлітрову банку квасолі замочити на ніч. Зранку воду злити, залити свіжою водою і зварити. Зварену м'яку квасолу колотити колотівкою до однорідної маси. У кінці додати сіль, перець, "заредити" смаженою на олії цибулею.

Дуже файно виглядає колочена квасоля, посипана смаженою цибулею золотавого кольору в череп'яних мисках.

ГОРОХ ІЗ КАПУСТОЮ

Півлітрову банку гороху замочити на ніч. Вранці залити свіжою водою. Зварити. Півкілограма кваше-

ПИРОГИ З КАПУСТОЮ (ВАРЕНИКИ)

Квашену капусту промити, відварити, віджавити, перемолоти на м'ясорубці, як охолоне. За цей час замесити тісто на воді (як на пироги). Порізати та підсмажити цибулю, перемішати з капустою, додати за смаком сіль і перець. А потім ліпити вареники.

ПАМПУХИ

Взяти 1 кг борошна, 50 г дріжджів і півсклянки цукру. Розчинити на воді половину дріжджів і борошна, щоби тісто було, як домашня сметана. Поставити в тепло. Коли тісто підійде, замесити його, додати решту борошна, солі та цукру. Знову поставити в тепло. Коли тісто "підросте", з нього викачують кульки, і дають їм ще "підрости". Всередину кульок кладуть подрібнену троянду з цукром. Смажать пампухи в олії. Готові обов'язково посипати цукровою пудрою.

ВАР (УЗВАР)

Перемити сушені яблука, сливки, грушки. Залити холодною водою на ніч. Зранку зварити, настояти — тоді узвар смачніший.

МЕДІВНИКИ ЖИТНІ — "РІЗДВЯНИКИ"

2,5 склянки житнього борошна, 2 склянки меду, 50 г горілки, 1 ст. ложка прянощів (гвоздика, кориця, кардамон), 1 ст. ложка крохмалю. Мед нагрівають і виливають у добре просіяне житнє борошно. Тісто місять, поки воно не побіліє. Потім додають горілку і знову місять, щоб не було грудочок. На 1—2 години виносять на холод, потім розкачують, підсипаючи крохмаль. Нарізають медівники металевими формами (зірочки, сердечка, сонечка, свічечки, ялинки, квіточки). Кладуть їх на змащене олією деко і ставлять у піч. Потім їх покривають різними помадками, білком із цукром.

Такого печива випікали 2—3 великі решета, на дарунки дітям за коляду. Прикрашали ним ялинку.

Це печиво випікала на Різдво моя нанашка Ганна, а ще вона робила добрі пироги (вареники) з сушеними сливками. Рихтувала їх нанашка лише на свято. Густо замішувала тісто з петльованого пшеничного борошна. З тіста робила плячочки, клала на них сушені сливки з цукром і ліпила пироги. У нанашка Гриня була пасіка, то ті пироги ліси з медом. А я все чекала света, аби піти до нанашки на пироги з сушеними сливками.

Нанашка дуже чінно просила: "Просимо до обіду — споживайте здорові, най Біг благословит!" А як ми з Оленою за столом чогось засміємося, то нанашка нам приговорювала, що дівчатам при їді не мож сміятися, бо будуть мати дурного чоловіка. А ще нанашка вмліла говорити принуки:

— Будьте ласкаві, ану-ко їжте!

— Не гордіть! Ану-ко — присуньтеся до миски ближче!

— Дай Боже вам здоров'я, що-сти прийшли, що-ста не погорділи.

— Веселіт сі щісливо, здорово, най вас Бог благословит.

А як випроводжала з хати на свята чи на храм, то дарувала струцель чи колач і примовляла з жартом: "Прошу вам дарунок, приймайте малий за великий!"

Моя нанашка варила на весіллях, хрестинах. Варила дуже чисто і смачно, мала славу і її всюди просили, навіть у чужі села. У селі казали на таких жінок — варилиха, кухарка.

СВЯТВЕЧІР НА ПОКУТТІ

разом з етнографом
Романою Кобальчинською

Святавечір в ріднім домі

ВУШКА

Сушені гриби для вušок замочити на ніч і ту воду додати в борщ. Гриби перемолоти на м'ясорубці, перемішати зі смаженою цибулею, додаючи перець і сіль за смаком. Тісто замесити, як на вареники, розкачати його і нарізати квадратами. У квадратики класти гриби. Спочатку зліпити два протилежні кінці і з'єднати їх. Варити вухка в солоній воді кілька хвилин. Подавати до гарячого борщу.

ОСЕЛЕДЕЦЬ МАРИНОВАНИЙ

Взяти 250 мл води, додати 2 лаврові листки, 2 ст. ложки оцту, по 4 горошини чорного та пахучого перцю. Це все кип'ятити. Нарізати шматками оселедець, цибулю нарізати кружальцями, скласти в однілітрову банку: 1 шар оселедця, 1 шар цибулі. Потім залити охолодженим маринадом. Через день оселедець можна подавати на стіл. Перед тим добре "заредити" олією.

ної капусти відварити, перемішати з горохом і заправити смаженою на олії цибулею. Подавати розігрітим.

ВАРЯНКА

Розсіл із квашеної капусти розбавляється водою. Як закипить, кидають м'яну білого борошна. Додають "паприки" (червоного перцю). "Редять" олією із цибулею. Їдять із бульбою.

БІБ КОЛОЧЕНИЙ

Біб минють, замочують на ніч, варять. Потім розтирають у макітрі. "Редять" цибулею з олією. Їдять із соломхою.

На Святий вечір кажуть, як їде біб: — Най рік буде ситий, як біб.

БУРЯЧКИ "ЦВІКЛІ"

Зварити буряк, почистити й потерти на дрібній терці з хроном. Перемішати, додати оцет, сіль і цукор за смаком.

Цвіклі вживали до всіх страв.

Мальовниче, затишне Покуття. Край, який чарує своїми затишними полями, тютюновими ланами, швидкоплинними річками з розложистими луками. Мережа доріг великих, малих робить цей край доступним і відкритим. Голубий серпанок Карпатських гір, що мерехтять на півдні його ланів, нагадує протяжний звук радісно-тужної трембіти...

В глибину віків сягає історія Покуття. Вона переткана визначними й цікавими подіями, які фіксувались у народній пам'яті, зберігались у назвах сіл і міст, піснях та звичаях.

Саме на Покутті, в Коломийському, Городенківському та Снятинському районах, зберігся дуже давній звичай ворожити під Новий рік за ст. ст. 3 13 на 14 січня по заході сонця до кожної хати йдуть хлопчики віком 10—11 років. Вони заходять до хати і, переступивши поріг, говорять: "Христос народився!" Господар: "Славте Його!" Хлопчики: "Прошу на "бички", — або: "Ловіть "бички", аби родилися вам телички, овечки", — або: "Треба вам щастя, здоров'я?". Господар або господиня відповідають: "Треба", — і припрошують ближче до лави. Тим часом усі, хто знаходиться в хаті, стають півколом і чекають, коли газда почне ловити "бички". А вони — у полотняній торбинці або в шапці, кошику, хустині. У центрі півкола — хлопчик зі своїми чародійними "бичками".

У селах Снятинського, Городенківського та Коломийського районів Івано-Франківської області — це вирізані з вербових прутків коротенькі палички 7—8 см завдовжки або скульптурки, вирізані з липи, вишні.

У Коломийському районі Івано-Франківської області називають їх "жеробцями". Коли газда виймає з торбини чи шапки ту чи іншу паличку-символ, то все питає у хлопчика: "Що це?" Хлопчина тоді пояснює і відповідає, наприклад: "Сонце". Крім цього, він уважно слідкує за руками господаря та його рідних, щоб не приховали, було, яку паличку, тобто "бичок". Але, як він не старається зберегти свій магійний скарб, торбина згодом порожніє.

Мабуть, ніде в світі немає таких дивних паличок-символів, магійна сила яких змушує вірити у добро в Новому році. Їх у торбині 30—40 штук. Але це не просто порізані палички — вони мають певні вирізані форми, певні зображення фігур людей і тварин.

Наприклад, "бички" із с. Видинів Снятинського району найбільш різновидні й багаті за формою. Їх можна перелічити в такому порядку: небесні світила — 1) Сонце, 2) Місяць, 3) Зірка; потім фігурки людей і тварин, предмети побуту — 4) хлопець і дівчина, 5) старости, 6) весілля, 7) бочка з горілкою, 8) бутля з вином або пивом, 9) волики (пара), зв'язані червоною ниткою, 10) віви (дуже дрібненько нарізані вербові прутки, зв'язані червоною ниткою), 11) коза, 12) бджоли з вуликами, 13) лопата, 14) кочерга, 15) маглівка, 16) тачівка, 17) цебрик, 18) дійниця, 19) сорочка-дранка.

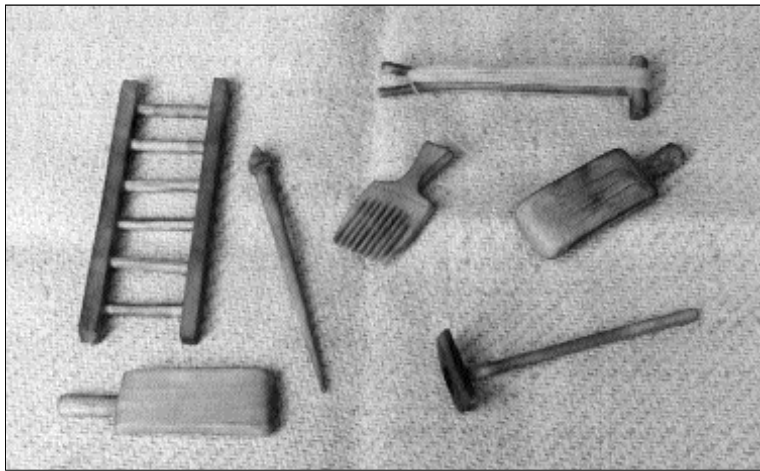
Вирізають також громадські й культові споруди: 20) церква, 21) дорога до церкви, 22) дзвіниця, 23) дорога до дзвіниці, 24) школа, 25) дорога до школи. Знаходить відображення і торгівля між покутянами та гуцулами: 26) гуцул з бербеницею. Вирізаються й символи загробного життя: 27) смерть, 28) дорога до раю (хвиляста), 29) дорога до пекла (пряма), 30) домовина (колись зустрічалась).

У деяких селах, наприклад, Вовчківцях Снятинського району

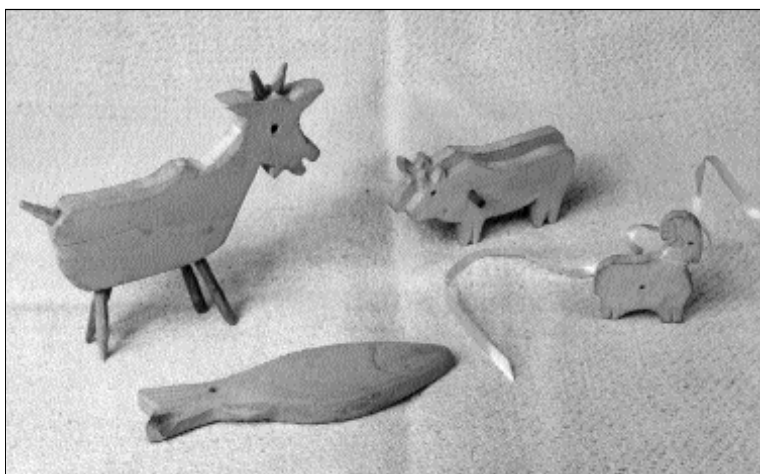

ПОКУТСЬКІ «БИЧКИ», «ЖЕРЕБЦІ»

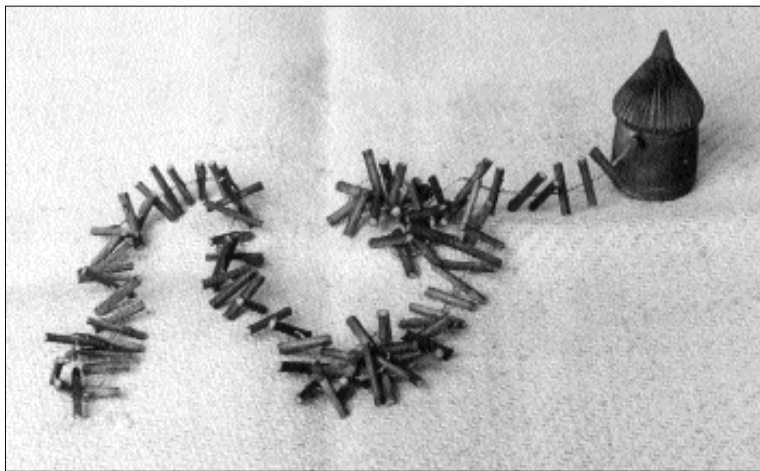
Народне дитяче ворожіння на Покутті та Буковині

“Бички”, виготовлені Дмитром Осадчуком, с. Джурів Снятинського р-ну Івано-Франківської обл.

“Бички”, виготовлені М. М. Ступарик, м. Коломия

“Бички” — вулик з бджолами, виготовлені Сергієм Святним

Кошик з бичками-жеребцями

між “бичками” можна знайти ще й зараз “плуг”. А в с. Рудники Снятинського району — домовину, свиню, рибу.

Безперечно, що в 70—80 рр. ХХ ст. саме ворожіння носило символічно традиційний характер, у якому збереглися тільки назви і найосновніші дії імпровізованої сценки-п’єси, де грають хлопчик і

господар, а всі інші — глядачі. Століття вже стерли ту магічну силу “бичків”, і можливо, тому є деяка байдужість до того, що саме зловиться у торбі — смерть чи сонце. Та, незважаючи на це, зберігається звичай викрадати “бички” в тих хатах, де є діти, або господарка — вівці, корови й інше. Ще й зараз викрадені “бички” господар кидає під

стіл, щоб велися овечки, або кидає у стайню, щоб велася худоба. Коли ворожіння закінчено, газда дає хлопчикові гроші, горіхи, цукерки, булки.

Що ж собою являють “бички” з художнього боку?

Перш за все, треба сказати, що вони виконувались і виконуються дуже просто: вирізуються ножиком із вербових прутиків.

У кожному селі “бички-жеребці” вирізують батьки своїм дітям. І тому вони рідко зустрічаються художньо витонченими.

Виняток становлять “бички” з Видинова. Вони виконані Миколою Павловичем Гаврилюком (1931—1970 рр.), який мав неабиякий художній хист. З-під його ножика вийшли красиві фігурки хлопця і дівчини, старостів, у яких художнє узагальнення доведено до досконалості. Він використовує кору — як колір одягу, а білизну деревини — як обличчя, промальовуючи олівцем очі й ніс. Велике узагальнення форм робить їх монументальними.

У с. Рудники “жеребці” спеціально розфарбовують жовтою, коричневою та червоною фарбами, що надає їм декоративності.

Символіка “жеребців”.

“Жеребці” відображають макросвіт. Вони, як символи, представляють небесні світила, яким у дохристиянський період поклонялися слов’яни. І не дивно, що сонце завжди зафарбовують у червоний колір. Зелене життя відображено у фігурках молодого і молодої, старостів і весілля, як кульмінаційного моменту в житті молодих людей.

Велике місце відведено свійським тваринам: волам, козам, вівцям. Це пов’язано зі святом Нового року за ст. ст., який починається зі свята св. Василя. Останній був у християн покровителем рогатої худоби.

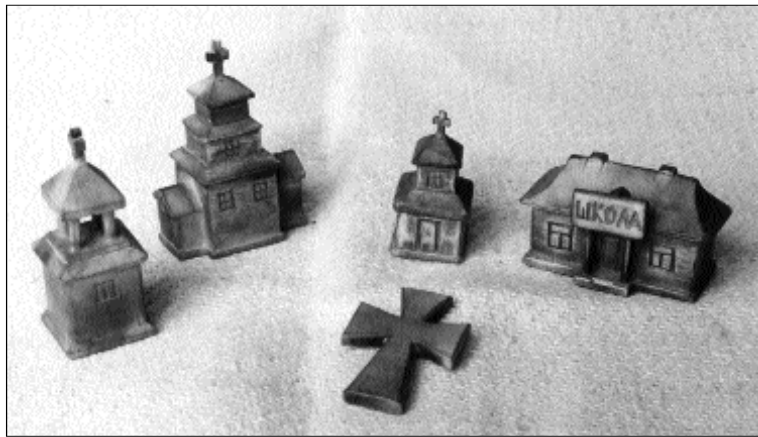
У зв’язку з цим варто згадати опис життя скіфів, зроблений старогрецьким істориком Геродотом ще в VI ст. до н. е. У книзі 4, у главі 67—69 він пише так: “Скіфи мають багато вішунів і ворожать з допомогою великої кількості вербових прутиків. Зносять спочатку великі в’язки тих прутиків, кладуть їх на землю, відтак розв’язують в’язки і розстелюють поодинокі прутики на землю, ворожаючи щось над кожним. Ворожаючи, збирають прутики знову до купи. Цього ворожбитства навчилися вони від своїх батьків”. Писав він ще про те, що у Скіфії ворожать на липовій корі. Її розколюють на три частини, навивають на пальці, а розвиваючи, ворожать.

Становить інтерес для нас і звичай (який побутував у XVII ст. в Україні) класти чересло плуга під стіл на Новий рік або ходити з плугом по домах¹.

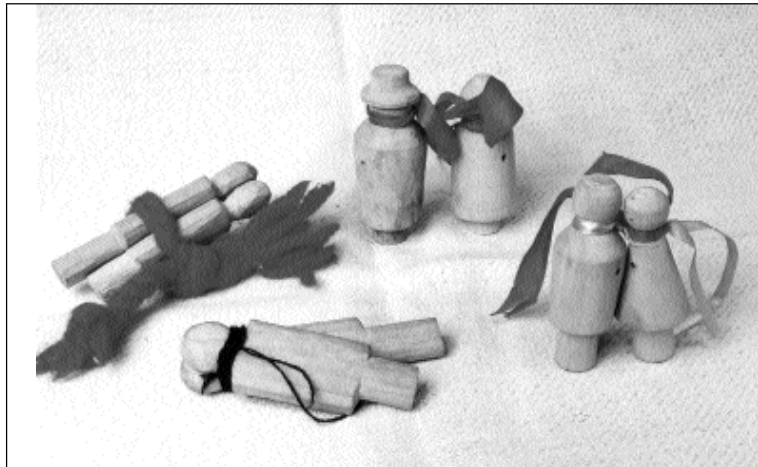
Наведені згадки з літературних джерел дають можливість провести певні аналогії та допомагають частково розгадати загадку походження “бичків-жеребців”, що побутують у наш час на Покутті.

Правда, з кожним роком усе менше бажаних ходити з “бичками”. Саме цей факт тривожить, бо відходить від нас ворожіння, якому немає аналогії.

¹ Общерусский дневник церковных, народных, семейных праздников и хозяйственных занятий, примет, гаданий / Составил А. С. Петрушевич. — Львов, 1866.

“Бички”, виготовлені Сергієм Святним, с. Іплінці Снятинського р-ну Івано-Франківської обл.

“Бички”, виготовлені М. М. Ступарик, м. Коломия

Жеребкарі

ВИШНЕВА ГІЛОЧКО, НЕ МЕРЗНИ!

Ще з незапам’ятних часів прийшла, напевно, в гори та дивна ворожба на вишневих патичках (маленьких вишневих скульптурах, що “бичками” там називаються).

Іно затихнуть Різдвяні коляди над горами, як діти добрими вісниками туляться біля дідових колін, зачаровано придивляються:

— Дідуно, а що з того буде?

— То сонце. Воно ґазді добро віщує. А ось на тому патичку місяць буде, зорі. Най рука доброго чоловіка мине той “бичок”.

І сяють у маленьких ворожбитів очі вогнем віщим. Набере котрийсь із них бичків у мамину білу хустку і майне з колядниками, з Маланкою від хати до хати. І поважні ґазди викрадатимуть шито-крито (але він усе буде бачити) бичок, та й щонайліпший.

А натомість до білої хустки посилаються цукерки, горіхи... Кабито скоріш жаданий Новий рік!

Та й настругав же дідо бичків купу!..

Червоною ниткою один до одного в’яже-перев’язує. Се весілля буде. Усміхнеться загадково. Оцей патичок — молодий, отой — молодда, а там — іще бояри, старости. Ой нагадують добрим людям малі ворожбити радощів, долі доброї.

— Подай, дитино, отой патичок покручений. Най він дорогу до раю комусь віщує. А той рівенький —

то дорога до пекла: заздрісникові й лихому чоловікові.

Ой, діду-діду, коби то так збулося, як нагадалося. Мружаться очі дідові, а пишні вуса ховають усмішку.

— Коби, коби...

А тим часом дід вирізує — і з’являються воли, корови, вівці, чорти й цигани, дід і баба, вулик із бджолами — вирізує спритна рука. Всього 40 бичків, 40 маленьких скульптурок — добрих і злих вішунів.

Вишнева гілочко, не мерзни в морозі. Наструже мама вишневих прутиків, натеше таточко вишневих бичків. На Новий рік, на ворожбу новорічну.

Ой, ґазде, ґаздине, не заговорюй дитини. Шито-крито бери бичок. Най любиться-ведеться на твоїм обійсті.

Сонце, місяць, добра доля — на вишневім прутіку.

Бджоли-бджоленята — прибуток до хати.

Бояри, старости, молодий із молодію — весілля...

Наворожать прутики, наворожать дітоньки на Новий рік, тай на свята сміху-крику, щастя-долі на цілу родину.

Матеріали підготувала
Романа КОБАЛЬЧИНСЬКА
за експедиціями
1977—1978, 1984—1985 рр.
Фото автора

Наші вчені-економісти з усього кола проблем виділили нині для себе переважно поле інтересів макроекономічних, на якому можна цілком безпечно бавитися порівняннями ВВП, відсоткових ставок, індексів фондових бірж, цін акцій, курсів валют, динамікою попиту і пропозиції найбільше конкурентних товарів, показниками внутрішнього і зовнішнього боргу та зовнішнього торговельного балансу, загальної структури державного бюджету тощо.

Натомість економіка підприємства, технологія виготовлення продукту, як результат ефективної праці продуцентів у відповідь на помічені сигнали ринку, проблеми інноваційно-господарчої практики і виробничого бізнесу з цілим комплексом соціальних питань трудової діяльності людини (із безробіттям включно) стали в Україні прерогативою нових володарів нині прихватованої, а ще донедавна загальнонародної власності.

Але симпатичне запрошення від Києво-Могилянської Академії на обговорення книжки відомого американського економіста, лауреата Нобелівської премії з економіки Джозефа Стігліца “Глобалізація та її тягар”, спокусило не лише переліком солідних імен запрошених, а й можливістю отримати саму книжку.

Список учасників справді був представницький: пані Ліза К. Хеллер від посольства США, чотири доктори економічних наук із найсолідніших університетів столиці — Ю. М. Бажал, І. В. Бураковський, В. Д. Сікора, А. С. Філіпенко, сузір'я молодих кандидатів наук і густа поросль енергійних аспірантів. Аудиторію заповнили студенти і деякі журналісти, котрі ризикнули взяти участь у цій імпрезі.

Тема актуальна, тому що вічна. Вічна проблема соціальної справедливості у світі, значна кількість найбільш сильних впливових особистостей якого заробили свої мільйони саме на несправедливості, на хитруванні у сфері економічних пропорцій. Обговорення книги відбувалося за усталеною схемою: цитували та коментували висловлювання автора, виходили за межі теми в намаганнях актуалізувати її щодо вітчизняних умов, досить помірковано й часом цікаво демонстрували власну ерудицію в галузі економіки. Макроекономіка, звичайно. Часом ставили полемічно-риторичні запитання: що робити нашому Нацбанку з нагромадженими валютними резервами? Або: як примусити міністерства звітувати суспільству за використані кошти? Жодного з відповідальних працівників чи міністрів на конференції не було, так що теза про те, що “у нас відбулося відділення банківського капіталу від промислового” зависла в повітрі. Були й деякі заклики: “Давайте переглядати нашу ідеологію приватизації. Ми зробили нашу економіку збитковою. Тільки науковці можуть дати рекомендації для подальшого розвитку... Економікою повинні займатися вчені, теоретики, а не політики і вітренки...”

Давайте... Ми зробили... Тільки науковці... Повинні теоретики...

Усе-таки жерці нинішнього храму української науки знаходяться у ком-

фортних умовах, якщо можуть собі дозволити розважатися “мислю по дереву” без ризику впровадження своїх ідей у практику.

У Польщі, наприклад, навколо одного підприємливого селянина, що працює на ріллі, на фермі чи в оранжереї, крутиться кілька фахівців-науковців із місцевого відділення Агенції реструктуризації. Вони пропонують конкретику: рецептовані комп'ютером оптимальні схеми сівозмін, рецептуру кормів і добрив, запчастини і ремонт, оренду техніки, реалізацію продукції, кредити... А нині — ще й ліцензування господарств для отримання коштів (доплат) і з фондів Європейської Унії.

Зате в нас є адміністративна вертикаль...

На тлі солідних, стриманих корифеїв-професорів і їх не менш консервативних висловлювань, чітко та ясно прозвучали голоси молодих.

Михайло ВІННИЦЬКИЙ, доцент кафедри соціології НаУКМА: “Немає сьогодні в Україні політичної сили, яка б захотіла мати конкретну економічну концепцію чи якусь більш-менш зрозумілу будівничу соціальну позицію чи стратегію”.

Я б додав, що немає сили духу в суспільстві, яке потребує цієї політичної сили.

Василь ЧЕРЕПАНИН, незалежний експерт: “Загальною хібною переважною більшістю сучасних наукових підходів є відірваність від щоденних інтересів людей праці. Загальними макроекономічними рекомендаціями не можна нагодувати людей. На жаль, в Україні глобалізацію трактують лише з негативного боку”.

Корифеї сприйняли висловлювання молодих із явним незадоволенням і повернули дискусію у русло глобалізаційної теми в авторській інтерпретації.

Захитуємо й ми деякі фрагменти справді цікавої, а головне — правдивої книжки Джозефа Стігліца “Глобалізація та її тягар” (стор. 207—211):

НАВКОЛО ОЧЕВИДНОГО

...Кожна суспільна група, насамперед, переймається тією частиною дійсності, яка найбільше для цієї групи важлива. Робітники непокоїться роботою і зарплатою, фінансисти — відсотковими ставками і виплатою позик. Висока відсоткова ставка — це добра річ для кредитора, за умови, що йому позик повернуть. А для працівників підприємств висока відсоткова ставка — одна з причин уніження економіки; на практиці це означає безробіття.

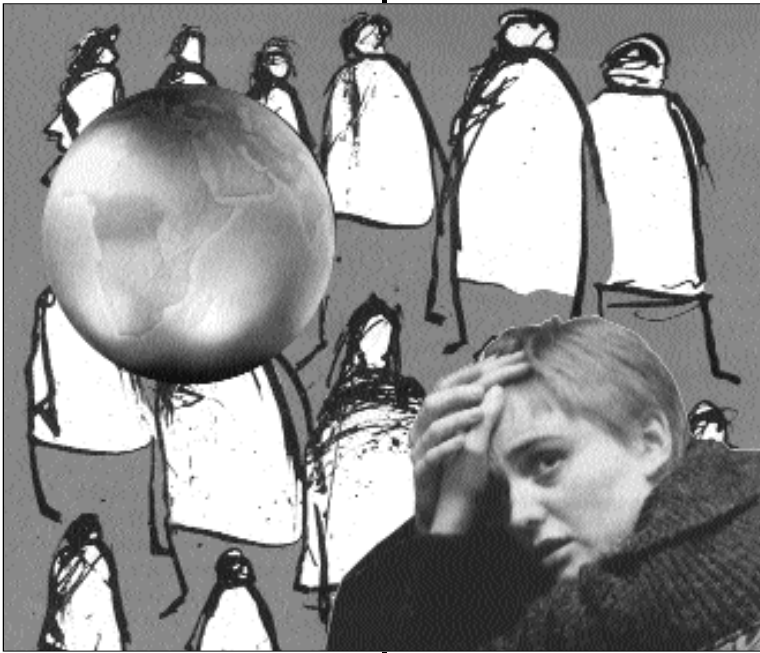
...Уряди можуть відігравати й відіграють визначальну роль не тільки в подоланні різноманітних ринкових невдач, а й у забезпеченні соціальної справедливості.

...Недоволення глобалізацією починається не лише економікою, що, як здається, ставиться над усім іншим, а специфічним поглядом на економіку — ринковим фундаменталізмом, — що переважає всі інші погляди. Опозиція глобалізації в багатьох країнах світу не є опозицією глобалізації як такої, — тобто новим джерелом коштів для зро-

стання чи новим експортним ринком. Вона є спротивом специфічному набору доктрин, політиці вашингтонського консенсусу, яку нав'язують міжнародні фінансові інституції. Вона є опозицією тому твердженню, що тільки єдиний набір заходів вважається правильним. Таке твердження вступає у суперечність з економікою, яка наполягає на важливості компромісів і можливості вибору, а також суперечить здоровому глуздові”.

Отже, уряд не повинен робити того, що суперечить здоровому глуздові.

У додатку до розділу 7 автор книги наводить приклад того, як Польща, гнучко сприйнявши рекомендації МВФ і Світового банку, знайшла своє власне позитивне розв'язання перехідних проблем на підставі здорового глузду. Зокрема Джозеф Стігліц цитує міністра фінансів Польщі Гжегожа Колодка з його статті в “Нью-Йорк

ТЕОРІЯ ІНТЕРЕСІВ

Таймс”: “Проте був і інший, так само важливий аспект нашого успіху. Польща не шукала схвалення з боку міжнародної фінансової спільноти. Натомість ми прагнули, щоб реформи підтримували громадяни Польщі. Тому зарплати і пенсії виплачувалися й індексувалися відповідно до інфляції. Виплачувалася допомога з безробіття. Ми зважали на наше власне суспільство, в тому числі й тоді, коли вели непрості переговори з іноземними інвесторами й міжнародними фінансовими установами”.

Зважали на власне суспільство. Тобто, уряд співпрацював зі своїми громадянами. Уряд зайняв партнерську позицію, яка не суперечила здоровому глуздові.

У цьому — суть нормальної, будівничої (а не руйнівної) економіки.

А щодо глобалізації, то вона, як сокира: у добрих руках здатна звести будинок, у злих — відрубати голову.

Євген ГОЛИБАРД
ЕКОНОМНОВАЦІЯ

суму свого доходу, з якої він сплачує 13 % податку, а отже, й суму податку за рахунок виключення зі свого доходу (Якщо надасть податковій інспекції документи: проценти з іпотечного кредиту, взятого платником, суму та майно, передані у вигляді пожертвувань або благодійних внесків, внески на користь закладів освіти для сплати навчання платника або членів його сім'ї, кошти сплачені за лікування, водолікування, протезування зубів, хірургічні операції, лікування від алкогольної та тютюнової залежності, придбання ліків, страхових внесків платника і членів його родини тощо).

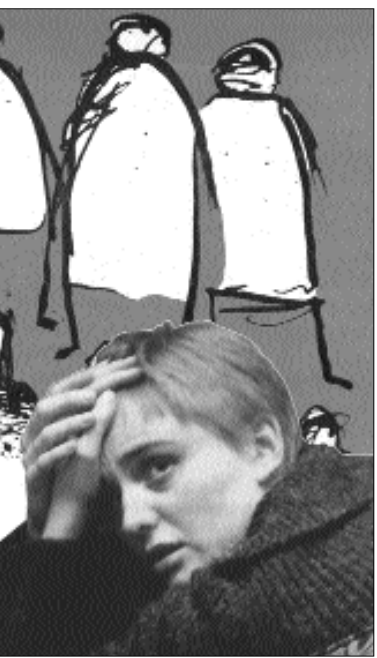
Загальна сума нарахованого податкового кредиту не може перевищувати вашої зарплати. Зменшуйте свій податок!

Стефан КОСТКА

ГЛОБАЛІЗАЦІЮ ТРЕБА РОЗУМІТИ

Споконвічний ідеал стабільності й гармонії поступається прагматичному принципу доцільності, обумовленому законами руху великого капіталу. У цьому й протиріччя. Але непокоїть не це — адже здоровий глузд людини завжди давав собі раду з подібними проблемами. Небезпечним є неприродне для людського суспільства прискорення глобалізаційних процесів, яке майже фізично відчуває кожна людина. Через інтеграційність громадської свідомості світ практично

ТОЧКА ЗОРУ

неспроможний ні оцінити, ні контролювати новочасні процеси. Він ще може спробувати поставити собі діагноз, але для цього треба сприйняти проблему дуже серйозно.

Законів розвитку великого капіталу ніхто не приховує і вся світова комедія відбувається відкрито, у нас на очах.

Ми щораз більше відчуваємо над собою чужу невидиму дію, яка нас змінює, робить подібними й керованими, але зовсім не кращими. Як нам не втратити себе? Чи збережеться наш рід, адже світові нації змінюються просто на очах, а Земля стає подібною до космолота в режимі ручного керування? Багато людей, напевно, задумуються над цим.

Нам бракує розуміння того, хто ми є, і у світі власної, не з чужого голосу, оцінки світових процесів. Від усвідомлення всіма українцями правди про мотиви цих процесів залежить наше сьогодення і перспектива, здатність мати національну стратегію поведінки. Ми можемо бути свідомими гравцями світового театру або опинитись за лаштунками чи дістати місце гардеробника.

Метод пізнання світу доволі простий — треба шодня і щогодини шукати відповіді на запитання: кому це вигідно? Ми ж займаємося пошуками винних, забуваючи про те, що відповідь на це питання диктує закон вигоди. Світом керує принцип вигідності або просто закони розвитку і руху капіталу, великих грошей.

КАПІТАЛ ХОЧЕ ПРОСТОРУ

З історії відомо про нищівні кризи і періоди депресії, які неминуче переслідували світ капіталістів. Проте нікого не дивує, чому сучасний капітал не дуже потерпає від цього неминучого лиха. Всередині держав досягнуто саморегуляції руху капіталу через вплив на владу. Це означає, що капітал усіх потужних стабільних держав світу є олігархічним.

Але на власній території олігархи швидко вичерпують потенціал росту й починають паразитувати на бюджеті, знижують життєвий рівень громадян, чим ослаблюють ринок, тобто власний потенціал розвитку. Тому та-

кий капітал свою експансію мусить спрямовувати назовні, на чужі ринки. Світова конкуренція капіталу таким чином відбувається через зовнішню політику держав.

Відбулося тісне узгодження інтересів держави й капіталу, який за дією ще більше проявляє національний характер. Це видно з того, що воєнні доктрини і зовнішня політика наддержав за своєю суттю є засобами захисту інтересів олігархічного капіталу на чужих територіях. Держави мусять це робити заради збереження власної стабільності й високого життєвого рівня громадян. Проте зараз і ці засоби не можуть втримати контроль над потужним капіталом. Глобалізація дає надію людству уникнути нищівного за результатами конфлікту між потужними національними олігархічними капіталами.

На жаль, ніхто не береться прогнозувати, які будуть наслідки глобалізації і чи вдасться потім уникнути глобального протистояння кількох надпотужних фінансових монстрів, коли переділ світових впливів уже себе вичерпає. Якщо йти таким шляхом, світова катастрофа неминуха, і то в недалекому майбутньому.

Сам по собі сучасний олігархічний капітал кардинально відрізняється від капіталу початку минулого століття. Його зростання карколомними темпами не могло відбутися природним шляхом. Тому значна його частка вже не є мірилом людської праці. Фактично, це віртуальний капітал, утворений нечесними засобами, тобто з гріхом. Але відрізнити ці гроші від живих практично неможливо. Тому пусті папірці забирають у кожної людини частку від заробленого. Це не що інше, як відомий із Біблії гріх недоплати заробленого, пограбування того, що в поті чола свого людина заробляє на хліб щоденний.

Християнська релігія вважає це гідним неминучої кари неба. Тяжкість цього гріха в тому, що він порушує порядок життя людини як Божого створіння, підриває віру в справедливість і відвертає людей від Бога, породжуючи інші гріхи. Фактично ці віртуальні гроші позбавляють людину значної частки життя, відданої щоденній праці задля підтримання людського буття в собі і нащадках. Мертві віртуальні гроші витравлюють Боже начало в земній людині. Такі гроші швидко множаться, адже вони оминають тривалий ланцюг створення цінностей. Хто знає, якою є частка пусогого капіталу в світовій фінансовій системі, але, за всіма ознаками, чимала, і вона небезпечно швидко зростає.

КАПІТАЛ ДЛЯ СЛАБАКІВ?

Капітал прагне “живої крові” — надприбутків зі свіжих ринків. Через це олігархічний капітал не може бути інвестором в економіку слабших держав. Він здатен тільки до економічної колонізації. При цьому інвестується тільки процедура здобуття реального контролю над управлінням державою і народом, заходи недопущення формування національної державності. Тому що національна держава спроможна не допустити надання пільг чужому капіталові. Тоді олігархічний капітал, позбавлений можливості впливу на владу, стає звичайним інвестором. Неправда, що інвесторів треба приваблювати пільгами. Вони приречені працювати навіть із мінімальними прибутками.

Капітал не може існувати без руху. Тому надавати пріоритет чужому великому капіталові, навіть ставити його в рівні умови з національним означає створити умови для власної колонізації, стати об'єктом поділу власного ринку і ресурсів. За таких умов національний капітал не зможе зростати і бути світовим конкурентом. Відповідно, держава з суб'єкта перетвориться в об'єкт у світових стосунках.

Далі буде.

Володимир ФЕРЕНЦ,
м. Івано-Франківськ

ПОДАТОК — 13%

Закон України “Про податок з доходів фізичних осіб (від 22.05.2003 № 889 — IV) треба спромогтись прочитати кожному громадянину України. Прочитати і зрозуміти цей досить об'ємний багатосторінковий документ буде не просто. Але необхідно. Якщо, звичайно, ви хочете виграти на власних доходах і витратах.

Суть Закону принципово проста: кожен найманий працівник і кожен підприємець, як фізична особа, повинен один раз на рік, у своїй податковій декларації вказати власні доходи й надати інформацію про сплачені податки в розмірі 13 % із цієї суми. Навколо цієї простої засади в Законі передбачено величезну кількість подробиць — фінансових та процедурних нюансів (див.: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/>), для роз'яснення і коментування яких не вистачило б усіх шпальт нашого тижневика.

Звичайно, ми ще повернемося до цієї важливої теми, а наразі подаємо одну з “родзинок” цього Закону: Стаття 5. Податковий кредит:

“5.21. До складу податкового кредиту включаються фактично понесені витрати, підтверджені платником податку документально, а саме: фінансовим, або товарним чеком, касовим ордером, товарною накладною, іншими розрахунковими документами або договором, які ідентифікують продавця товарів (робіт, послуг) та визначають суму таких витрат”.

Якщо коротко, це означає, що платник податку має право зменшити